

KIÁLTO SZÓ

TARTALOM

Dr. Imre Lajos: Husvétii ünnepi konceptus. — B. S.:
Történelmünk husvétii üzenete. — Juhász István: A
jugoszláviai református egyházzról — Dr. Ravasz László
Svájcban. — László Dezső: Ébredő Kelet. — Káli Dénes:
Hozzászólás a theologiai Fakultás V. évfolyamának tan-
tervéhez — Az ifjabb Plinius levele Trajanushoz. —
László Zoltán: Egy ok, ami miatt sokan kitérnek. —
Torony-templom-fedés. — Csekme Ádám: Atheizmus
és vallásosság. — Mózes András: Vasárnapii iskolánk
időszerei kérdése. — KÉZ A KÉZBEN. — EGYHÁZI KRÓ-
NIKA. — KERESZTYÉN KRITIKA. — IRODALOM ÉS
MŰVÉSZET. — HIREINK.

KESZTI: DR. TAVASZYSÁNDOR

1936

Megjelentek!

Megjelentek!

Hitünk

— Keresztyén tanítás. —

Irta: DR. BRUNNER EMIL, zürichi egyetemi tanár.

Fordította: BIRÓ MÓZES.

Utószót irt hozzá: DR. RAVASZ LÁSZLÓ, ref. püspök.

Előjegyzési ára: 60 Lei.

Termékeny hallgatás.

A csoportmozgalom alapgondolatait tartalmazó tíz elmélkedés. Irta: Oehler J. Vilmos henrikfürdői ref. lelkész. A hatodik német kiadás után fordította: Bíró Mózes ref. lelkész. Előjegyzési ára: 50 Lei.

A 36 füzetre tervezett

„Zsoltáros Kerti“ füzetek

első és második száma is megjelent. Összeállította: Bíró Mózes.

Ára darabonként: 5 Lei.

Aranylánc.

Elmélkedések konfirmándusok számára.

35 elmélkedés a konfirmációi előkészítés öt hetének minden napjára, magában foglalva a ref. ker. hit és élet legfőbb kérdéseit.

Irta: DR. IMRE LAJOS.

UTAM

**a csernátoni mesteri parókiától
a zágoni papi parókiáig.**

Irta: BODOR JÁNOS, ref. lelkész.

Előkészületben!

Előkészületben!

Hit és engedelmesség

Ravasz László ref. püspök legújabb egyházi és világi beszédei.

Terjedelme: 20 iv.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

X. ÉVFOLYAM

1936. ÁPRILIS.

4. SZÁM

Husvétii ünnepi konceptus.

— Legdtusaink ajánló levele. —

Jézust feltámasztotta Isten, aminek mi mindnyájan tanubizonyosságai vagyunk.

Apostolok cselekedetei 2. r. 32. v.

Kedves Atyámfiai!

A mi Urunk Jézus Krisztus feltámadásának áldott ünnepe ismét elérkezett hozzánk. Olyan időben jött el, mikor ezen a világon a félelem, bűn, nyomoruság terhe túl és a szíveket a bizonytalanság, rettegés és kétség emészti. Mint sötét felhő lebeg a népek fölött a gyűlölködés, az ellenséges indulat, amely meggátolja, hogy keresztyén népek, Isten gyermekei szeretettel közeledhessenek egymás felé. A hitelenség, a Krisztus evangéliumának megtagadása mind nagyobb és nagyobb arányokat ölt ezen a világon és a bűn hatalma mind erősebb, kísértései veszedelmesebbek és ellenálhatatlanabbak. A lelkek, mint a tanítványok lelkei hajdan, elhanyagolnak a félelemtől és elzárkóznak, magukban vivják nehéz harcukat. Az egyház, a Krisztus egyháza sokszor tehetetlenül kénytelen nézni a bűn pusztítását. Árva és erőtelen lelkek kiáltoznak vigasztalásért és segítségért a kísértések és veszedelmek között.

És ebbe a világba jön a Husvét üzenete és jön a Husvét követelése hozzánk: „*Jézust feltámasztotta Isten, minek mi mindnyájan bizonyosságai vagyunk.*“

Az, hogy Jézust Isten feltámasztotta, azzal a *vigasztaló üzenettel* szól hozzánk, hogy Krisztus, a mi Urunk él és uralkodik a világon és az emberi lelkek felett. Nem lehet ennél nagyobb és drágább vigasztalás ezen a földön. Nem lehet nagyobb vigasztalás annál, hogy a világ minden hatalma és a Sátán minden gőgje ellenére mégis a mi Urunké a hatalom. Amint halálával megváltotta a világot, feltámadásával dicsőségesen uralkodik felette és mindazok felett, akiket a magáéinak ismer. Testvéreim, szorítsátok a szívetekhez ezt a drága vigasztalást. *Ti szenvedők, háborúságban levők, kísértések között állók és a halál árnyékában levők, emeljétek fel szeméttetek a mi Urunkra, aki Isten jobbán ül és uralkodik felettetek.* Ti, akik a kísértések között forogtok, ismerjétek meg azt, aki legyőzte a halált s akik könnyhullatással eszitek kenyereteket minden napon, lássátok meg azt, aki az élet kenyerét és az élet vizét adja örök kegyelméből. „*Jézust feltámasztotta Isten*“ — ez ne hideg ünnepi szólam legyen az ajkaidokon, hanem diadalmas kiáltás, ne üres szó, hanem boldog és örvendező hirmondás. Ez a feltámadás a mi életünk, a mi reménygűnk, a mi megtartásunk. Ne féljétek! aki ma feltámadott, az a ti Uratok, aki titeket ki akar venni a bűn és gonosz hatalmából, aki a ti lelketeket át tudja és át akarja alakítani az ő dicsőséges ábrázatára, aki győzelmet tud adni nektek a harcban, amelyet naponként kell vívnotok.

„*Mert azért támadott fel és azért elevenedett meg Krisztus, hogy mind élőkön, mind holtakon uralkodjék.*“ Rajtad is uralkodni akar, neked is diadalt akar hozni, ha aláveted magad az ő uralmának, ha elfogadod őt és kitárod előtte az életedet, hogy ebbe a halott, tehetetlen, nyomorult életbe ő hozzon és az ő uralma árásson új erőt, új fényt, új életet. *A Krisztus feltámadása a te feltámadásod is kell, hogy legyen, hogy ma felkelj a bűneidből, ma fel akarj támadni ővele, hogy meghalj te is a bűnnek és életedet, ezt a gyarló és törekeny, a világ háborgatásaitól és nyomorúságaitól terhelt életet add át neki. Csak akkor vehetsz részt ebben az örömmizenetben, ha nem a világtól vársz segítséget, nem emberi dolgokban bizakodsz, hanem átadod sorsodat és életed gondjait annak, aki Ur az ég és föld fölött.*

Erről kell neked *bizonyosságot tenni.* Körülteled ott ülnek a sötétben, a kétségbeesés, a nyomoruság, a bűn sötétjében azok a lelkek, akik nem ismerik az élő Krisztus hatalmát. Neked kell

ezt megmutatni a megtisztult, bátor és önátadó életed által, neked kell megfogni a kezüket, vezetni őket a Krisztusba vetett hit és reménység felé, az új élet felé.

Isten tegye áldottá közöttetek az ő Igéjét, hogy az üresen ne térjen vissza őhozzá és tegye ünneplésteket áldott bizonyágtevéssé az élet diadaláról.

Testvéri szeretettel üdvözl benneteket

1936. husvét hava.

a Theologiai-Fakultás-tanári Kara és annak nevében

Dr. Imre Lajos

igazgató.

Történelmünk husvétii üzenete.

Népünk életének mai tragikus fordulójában sokak előtt felmerül az általános és feltartóztathatatlan pusztulás sötét rémképe. A napról-napra nehezebb életkörülmények, az egymásután következő csapások és veszteségek, a szenvedés növekvő áradata mind több és több emberben ingatják meg a jövőbe vetett hitet. Sokan vannak, akik a „miért“ kérdésével vívódva naponként négyen-ötön összehajolnak vagy talán magukban tusakodnak és az Istennel vitáznak. Mert hiszen nagyon nehéz megnyugodni abban, hogy mindezek Isten akaratóból történnek. Ha pedig így van — és a hívő keresztyén ember számára így kell legyen — vajjon mi az akarata Istennek velünk? Miért bocsátja reánk ezeket a megpróbáltatásokat, melyeknek súlya alatt már-már mindannyian roskadozunk? Hát a szenvedés annyira hozzátartozik Isten akaratóhoz?

Nyilvánvaló, hogy ezekben a kínzó kérdésekben elsősorban a hit illetékes. A megnyugtató megoldást, a teljes magyarázatot csak az képes megadni. Azonban ha megfigyeljük népünk történetének válságos korszakait, akkor józan ésszel is megláthatjuk, hogy azt a törvényszerűséget, mely a nagy csapások és szenvedések tényeiben népünk életében megnyilvánult. Nevezetesen azt, hogy a legtöbb nemzeti csapás és a nyomában járó szenvedés mindig valamilyen irányban megújulást is jelentett és végső eredményében előbbre vitte nemzetünk fejlődését. Néha egyenesen úgy látszik, mintha a szenvedés nélkül az újabb fejlődés lehetetlen lett volna. Mintha egyenesen az lett volna a feltétele a megújulásnak, mert enélkül sokkal biztosabb romlás és pusztulás várt volna népünkre.

Ebben a szemléletben feltétlenül megtaláljuk Isten munkáját, mely végigvonul a mi történelmünkön. Annyira megtaláljuk, hogy az néha egyenesen megdöbbenően hat. És ezt olyanok is állítják, akik nem a keresztyén ember szemével nézik népünk sorsát. Így érzi és ezért mondja Ady „Nekünk Mohács kell“ c. versében, hogy „ne legyen egy félpernyi békességünk, mert akkor végünk, végünk.“ Ezért írja Szabó Dezső, hogy történelmünknek legvégzetesebb kora a kiegyezéstől a világháborúig tartó úgynevezett független államiság időszaka 1867—

1918-ig, amikor a magyar állam védelmének békés illúziója alatt többet veszítettünk, mintsem azt még számba is tudnók venni. Az a békeség és nyugalom, miben akkor élt a népünk, elálmosította, meggyengítette és elernyesztette képességeit. Ezért nevezi ezt a korszakot a magyarság legnagyobb történetirója „egy hanyatló kor“-nak.

Látjuk tehát, hogy nem mindig volt jó hatással a külső csapásoktól mentes, békés történelmi idő. Ellenben nagyon sokszor megújulást, felfrissülést hozott egy-egy nagy szerencsétlenség, melyet pedig az egykoruak sokszor halálosnak, végzetesnek láttak. Történelmünk nagyobb katasztrófáira visszatekintve, mindjárt a X. században ilyenek találjuk az augsburgi nagy vereséget, mikor a kalandozó magyarok seregét Nagy Ottó német császár megsemmisítette. Ez a szerencsétlenség tulajdonképpen megmentette őseinket a végpusztulástól, mert ekkor látták meg vezetői, hogy fel kell hagyni a kalandozó életmóddal. Így kezdődött meg a keresztyén hittérítők munkája s így vette fel nemsokára népünk a keresztyén vallást, mely által véglegesen beilleszkedett az európai népek akkori rendjébe. Ha tovább is kalandozó, pogány nép marad, ugyanarra a sorsra jut, mint a húnok és avarok, akiket végleg kipusztítottak az ellenük összeszövetkezett népek. Egész bizonyos, hogy a X. században őseink az augsburgi vereség nélkül azoknak a pogány szlávoknak a sorsára jutottak volna, akiket Nagy Ottó, mint a keresztyéniség képviselője az Elba folyó vidékéről kipusztított. A magyarok azonban megértették az intést: az augsburgi katasztrófa után követeket küldöttek Nagy Ottóhoz és hittérítőket kértek tőle. Így megmenekültek a többi pogányok sorsától.

A második nagy nemzeti katasztrófa a XIII. sz.-ban következett be, amikor a tatárok végigpusztították az országot. Az ország népének szörnyű szenvedéseket kellett elviselnie. Úgy látszott, hogy Magyarország egészen megsemmisült s a derék német krónikások egy darabig azt is hitték. Egyikük fel is jegyezte a végső pusztulást, mint befejezett tény 1241-ben. Ámde 1278-ban már az „elpusztított Magyarország“ magyarjai mentették meg a német bi-

rodalmat a csehek hatalmi fölényétől. Az azelőtt 37 évvel annyira elpusztított ország olyan hamar megújult, hogy amikor Habsburgi Rudolf segítséget kért Ottokár cseh király ellen, IV. László magyar király 40.000 emberrel sietett szövetségese támogatására, míg amaz csak 10.000 harcost tudott nagy nehezen összeszedni. És a morvamezei ütközetben csak a magyarok segítségével tudták a németek ezt a veszedelmes ellenséget megsemmisíteni. Ilyen erőt képviselt az a Magyarország, melyről néhány évtizeddel azelőtt a németek írói úgy beszéltek, mint egy sírba temetett országról.

Mi volt itt a megújulás titka? Történetíróink különböző magyarázatokkal szolgálnak. Egy azonban bizonyos: a tatárjárás előtti vezetőréteg kevés kivétellel romlott és aljas volt; belülről valósággal megrothasztotta az ország életét. Am a tatárjárás alatt legnagyobb részük elpusztult. Helyükbe a megmenekült és általában jobbágyokban élők közül kerültek fel sokan nemesítés útján az ország vezető társadalmi rétegébe. Így egy egészséges felrisszülés jött létre az országban, melynek újjáépítése épen ezért hamarabb kezdődött és szerencsésen folytatódott a bölcs vezetést biztosító király, IV. Béla fáradságát nem ismerő munkája által.

A mohácsi vész következtében ugyanilyen természetű felrisszülés jött létre az országban. A nagyobb baj az volt, hogy a lelkiismeretlen és önző főurak közül olyanok menekültek meg, akik többet ártottak az országnak, mint a török. Ettől kezdve 150 évig állandó pusztítás színhelye volt Magyarország. Három részre szakadva egymásután szenvedte át a török, német és rabló hajdú csapatok pusztításait. Még maga a föld is megérezte az állandó pusztítás következményét: a XVIII. sz. magyar talaja már egészen más, mint amilyen a XV. században volt.

De Isten ebből a rettentő pusztulásból is maradandó ajándékokat adott népünknek. A mohácsi vész egyik következménye az a lelki és szellemi felrisszülés, mely a reformáció és ellenreformáció tényeiben jelentkezett. A magyar nyelv fokozatos térhódítása, a vallásos és lírai irodalom fejlődése mind egy-egy nagy ajándék volt, melyet az elvesztett külső hatalomért mintegy kárpótlásul adott az Isten.

A XVII-ik század elején Erdély annyira el volt pusztítva, mint azelőtt soha, talán csak a tatárjárás idején. Az emberek nyomorultak, kiéhezettek voltak; egykorú feljegyzés szerint olyan éhínség volt, hogy némely helyen a halottak húsát árulták eledel gyanánt. De a nagy szenvedés alkalmassá tette az embereket arra, hogy mikor Bethlen Gábor megkezdte országépítő munkáját, mindnyájan közreműködjenek az újjáépítésben. És Bethlen páratlan zsenialitással tudta ezt a munkát vezetni. Az előző kormányzásokkal ellentétben az ország legfontosabb vezető helyeire nem a régi, születési

nemesség képviselőit állította, hanem egészen ismeretlen — de általa személyesen ismert szakembereket. Még a diplomáciai kiküldetésekre is új embereket alkalmazott. Az új és a kérdéseket jól ismerő szakembereket néhány év alatt valóságos csudát műveltek. Bethlen uralkodása második felében a kifosztott Erdély valóságos „Tündérkert” lett, melyet irigykedve néztek a szomszédok.

A XVIII-ik században Mária Terézia korszaka szinte végzetes lett a magyar nyelvre és szellemre nézve. Vezető rétegeink legnagyobb részben elnémetesedtek s lassankint az ország is haladt az elnémetesedés felé. A királynő pártfogó és szeretetteljes modora révén magához csalogatta és elnémetesítette a magyarság legjobbait. Amde utána jött II. József, aki gyorsítani akarta a németesítést. Elrendelte a német hivatalos nyelvet, megszüntette a magyar alkotmány legfontosabb jogait. Mi lett az eredmény? Az egész ország felébredt, meg rázta magát és az általános ellenállásból olyan lendületű megújulás lett, mely a régi Magyarországból a XIX. századi „fiatal Magyarországot” hozta létre.

És így vagyunk a világháború utáni katasztrófával is. Aki ismeri Erdély történetét a kiégyezéstől 1914-ig, az tudja micsoda szörnyűségesen elhanyagolták ez idő alatt az erdélyi magyarság kérdéseit. Régi felekezeti iskoláinak egy részét feladta az államnak és nem törődött sokat az oktatás kérdésével. Budapest elcsábította a legjobb erdélyi művészeket, tudósokat, a legkitünőbb koponyákat. A nemzetiségi és anyagi kérdésekkel alig foglalkoztak.

A székelyek tízezrei vándoroltak ki Romániába a kormány mostoha gazdasági politikája miatt. Az erdélyi magyarság legnagyobb része nyugodtan pihent babérain, közömbösen nézve, vagy egyáltalán nem törődve a felmerült nagy kérdésekkel, melyeknek megoldását nyugodtan rábízta az államra. Az állam pedig egyéb dolgokkal volt elfoglalva s az erdélyi kérdéseknek igen kevés időt tudott szakítani. Így az erdélyi magyarság nagy része passzív magatartást tanusított. A középosztály kevés kivétellel egészen az államba kapaszkodott — a népnek pedig nem volt nemzeti öntudata.

Kellett, hogy jöjjön egy katasztrófa, mely felrzza az erdélyi magyarságot. Jött is az összeomlás és a helyzet gyökeres megváltozása. Jöttek a velejáró szenvedések, amelyek évről-évre nagyobbak lettek. A közép és felsőbb osztályok alul kicsúszott a föld. Előbbiek nem tudván megélni az állam nélkül, utána mentek és mintegy 6 év alatt 193.000-en repatriáltak Magyarországra. Utóbbiak elveszítették földbirtokaikat s ezáltal befolyásuk nagy részét is.

Maradt a szabadpályák értelmisége, az egyházakhoz kapcsolódó középosztály és a ma-

gyar falvak népe. Mindhárom réteg átalakult a a megváltozott helyzet következtében. Ügyvédek, orvosok, iparosok máma jobban érzik a közösséggel szembeni felelősséget, mint azelőtt. Az egyházakhoz kapcsolódó középosztály álta-

lában megkomolyodott; belekapcsolódott az egyház megújítását biztosító belmissziós mozgalmakba és egészen másképpen gondolkodik igen tekintélyes részben, mint a máskörülmények között élő magyarság. (Folytatjuk.) B. S.

A jugoszláviai református egyházzól.

Hosszúak alaku, igénytelen kiállítású füzet van előttem. Alig 75 oldal terjedelmű, papírfedelén semmi felirat, nem is nyomtatvány, hanem csak sokszorosított gépirás. Első rápillantásra is látszik, hogy nem a késő utókor történései számára készült dokumentum. De ez az igénytelen füzet egy nagy belső igényességnek engedelmessékedő egyház életének az eseményeivel ismert meg.

A Jugoszláv Királysági Református Keresztény Egyház számbelileg egy tizede a mi erdélyi református egyházunknak, kisebbségi egyház, önállóan csak a háború után szervezkedett, még tagjainak anyanyelvére nézve sem egységes — hűveinek egy része magyar, más része német. A sok szorongató tényező hatására szűk-ségekben fellépő új élet azonban ebben az egyházban az Isten akaratának minden téren való engedelmességben nyilvánult meg. A Kiáltó Szó (akkor még Kálvinista Világ) egyik régebbi évfolyamában ismertette a jugoszláviai református egyház akkor összeült zsinatának törvénytervezetét, különösen kiemelve azt, hogy e törvénytervezet minden részében milyen szilárdan épül fel az igaz református hit teológiailag tisztázott alapvetésén. Azóta is, valahányszor ennek az egyháznak egy-egy életnyilvánulásáról tudomást szereztünk, akár valláskönyveik, akár egyházi évkönyv jellegű „Árvaházi Naptár”-aikon keresztül — újból és újból azt kellett igaz örömmel megállapítanunk, hogy a jugoszláviai testvéregyház igazi református alapokon építi fel a maga munkáját és a gyakorlati egyházi élet örök nehezégeivel szembe nézve küzd a reábizott Ige uralmaért. Az előttünk fekvő közgyűlési jegyzőkönyv ebben a biztonság-sorban a legújabb láncszem.

Ime néhány adat Ágoston Sándor püspöki jelentéséből: Az egyházmegegyi közgyűlések lelkészkonferenciákkal köttetnek össze; a négy egyházmegegye közül a déli tudományos teológiai könyvtárat szervezték; az egyházmegegyei vizitációk alkalmával pedig két világi gondnok gyakorlatilag is szolgált — az orvos gyógyított, az ügyvéd pedig ingyen jogi tanácsokat adott. Generális vizitációban részvétel 1935 folyamán a 47 egyházközségből 14; ezeken a vizitációkon újításképpen behozták azt, hogy délelőtt mindig a helybeli lelkész prédikált s utána az esperes és a püspök külön vonulva megbeszéltek a prédikációt az illető lelkésszel. Nagy gondtal folyik az egész egyház területén a szeretetmunka, melynek vezetésére szervezték „szegényügyi tanácsot” választanak. Az egyes gyülekezetekben gondozott árvák száma 80, a feketicsi árvaházban pedig 43 árva nyel elhelyezést; Ó-Moravicán a szegények segélyezésére cséplőgépet vett az egyház, ennek jövedelméből a tél folyamán 75 szegény gyermek 65 napon át kapott ebédet. Érdekesekek, sőt helyenként biztatók a népmozgalmi adatok: az összlétszám 55,890, 1934 nov. 1 és 1935 nov. 1 között a születések száma 978, halálozás 916 — a szaporulat meglehetősen csekély, Baranyának Jugoszláviához tartozó részében is pusztit az egyke, a vegyes házasságok száma is elég nagy — ellenben nagy örömmel tölt el az, amit a reverzálisokról és az áttérésekről kimutat: 14 kárunkra adott reverzálissal szemben a javunkra adott reverzálisok száma 39, a református egyházból kitért 21, hozzánk áttért 102. Két olyan adat ez, amelyik akaratlanul is összekapcsolódik a jelentés egy másik helyén megemlített jelenséggel, mely megmagyarázza ezt, egy kisebbségi helyzetben levő egyház életében különben megfelfejtett ténny: „Ujabbban a vallásos összejöveleteknek egy olyan formája

kezd elterjedni, amelyekhez nem kell gyülekezeti terem. A házi istentiszteletről van szó, melyet egyre több gyülekezetben bevezetnek. Sőt a keleti egyházmegegye egyenesen elrendelte, hogy azt a lelkészek minden gyülekezetbe vezessék be és tapasztalataikról a jövő közgyűlésen vagy lelkészi értekezleten számoljanak be”. A családi látogatásokról pedig a következő kimutatás számol be: az egész egyházkerület 15,000 családjából lelképásztori látogatásban részesült több mint egy ötdöd: 3220 család. Nem a legjobb, de biztató arány.

Természetesen nem a hibátlanok és a tökéletesek egyháza a jugoszláviai református egyház sem. De a hiányok és mulasztások számbavételében is ennek az egyháznak a szolgálathoz való nagyigényűsége látszik: „a szórványokban a munka mai rendjével vagyok a legkevésbé megelégedve. Nem mintha a munkát végző lelkészek nem volnának elég szorgalmasak és hűségesek. Őket teljes elismerés illesse, hanem az egész rendszer a másfél évtizedes változások folyamán előregmdett. Egyes helyeken 14—15 lélek rendszeresen havonkénti lelkészi látogatásban részesül, más helyeken pedig 800 léleknek nincs gondviselője. Ennek a munkának teljes átszervezése folyamatban van. Egyébként a szórványlátogatások száma 43-al csökkent”. De ezen kívül is még sok kifogást, sok helyen a visszacsúszás és a munkában való ellanyhulás jeleit tárja fel a jelentés, az egészből mégis egy, Isten által új életre hívott egyház életének a képe bontakozott ki előttünk.

A közgyűlési jegyzőkönyvhöz kapcsolva hat szabályrendeletet talál az olvasó, melyeknek szelleme, gondoskodása ugyanazt az engedelmességet és kálvinista hitből fakadó gyakorlatiasságot mutatja, mint a püspöki jelentésben előttünk álló egyházi állapotrajz. Ezekre a szabályrendeletekre azért volt szükség, mivel a jugoszláviai református egyház 1930 április 16-án szentesített „Alkotmánya” egészen rövid, 101 paragrafusban csak az alapelveket fekteti le, az eredeti „Törvénytervezetnek” csak a vázlata. Ennek az alaptörvénynek a kiegészítésére — a szükség és a gyakorlat szerint készülnek el időről-időre ezek a különböző tárgyú szabályrendeletek. Az 1935 november 26-i közgyűlés a következő szabályrendeleteket tárgyalta le és fogadta el: 1) az egyházi hatóságok hatásköréről, 2) számvitelről és egyházi vagyonkezelésről, 3) az egyházi adózásról, 4) lelkészek, vallásitanítók, énekvezérek és léviták tanulmányairól és vizsgáiról, 5) az egyházi behivatalnokok fizetésének egységes rendezéséről, 6) egyházi vagyontól adható kölcsönök folyósításának feltételeiről. Mindegyik egy-egy újabb kapu számunkra a jugoszláviai református egyház életének, sajátos helyzetének megismerésére s mindegyiket érdemes lenne ismertetni. Nagyon érdekes például az itt ötödiknek említett szabályrendelet, mely az egyházi behivatalnokok fizetését gabona kulcs (búza és kukorica) alapján akarja rendezni és egységesíteni.

Legalapvetőbb és legszükségesebb az első szabályrendelet lehetett, mely az egyház hatóságainak hatáskörét szabályozza. Ennek áttanulmányozásával újabb bizonyítékát nyerjük annak, hogy ez az egyház milyen határozott kálvinista alapon építi fel a maga szervezetét. A presbitérium mellett az egyházközösségnek különálló hatósága a szegényügyi tanács (diakonikum), melynek beállítása, hatáskörének szervezete egyenesen az első keresztény egyházra emlékeztet. A presbitérium hatáskörének a körülírásánál nem követi a régebbi és más egyházi törvénykönyvek módszerét, mely szerint annak

az általánosságban való leszögezése után, hogy a presbitérium az egyházköztség lelki, szellemi, erkölcsi és anyagi ügyeinek az intézője véges-végig csak az anyagi ügyek feletti őröködést és az adminisztratív kötelességeket sorolja fel részletezést és hangsúlyt jelentő pontokban. A presbitérium feladatának és méltóságának teljessége áll előttünk itt abban a hármas felsorolásban, ahogyan a presbitérium kötelességeit előtárja: 1) lelki, szellemi, erkölcsi élet gondozása, 2) az egyházköztség gazdasági ügyeinek és 3) adminisztratív ügyeknek az intézése. „A lelki, szellemi és erkölcsi élet gondozása körül a presbitériumnak a következő feladatai vannak: a) felügyel a tan tisztaságára, b) felügyel az istentiszteleti rendtartás betartására, c) ha nincs lelkész, gondoskodik az istentisztelet megtartásáról, d) gondoskodik az egyházi ünnepek megtartásáról, e) gondoskodik az egyházban az Ige missziói hirdetéséről, f) gondoskodik iskoláról, kulturális és jótékonyági intézményekről, g) rendszerezíti a keresztyén irattérjesztést, h) rendszerezíti a hívek meglátogatását, i) inti az egyháztagokat keresztyéni és egyházi kötelességeik teljesítésére, j) nyilvántartja és gondozza a vegyes házasságban élő híveket, k) megegyezik a lelkészrel azok elfogadása tekintetében, akik más vallásról a református vallásra áttérni óhajtanak, l) alkalmas tanácsadással arra törekszik, hogy megtartsa azokat, akik a református vallásról más vallásra akarnak áttérni mindaddig, amíg be nem bizonyosodik, hogy azok tisztán vallásos meggyőződésből akarják ezt megtenni“.

Szabályzat és törvény soha nem egy kész állat írásbafoglalását jelenti, hanem a cél kitűzését. Amikor ezt a szabályrendeletet olvassuk, jól tudjuk, hogy mindez nem kész, elért eredmény a jugoszláviai ref. egyházban sem, de viszont tudjuk azt is, hogy ahol a célra ilyen bátran néz a szem, azt ilyen tisztán és megalkuvás nélkül valja, ott a cél felé való haladás is bátrabb és biztossabb. Az Isten, aki a látást adja, Ő adja a megvalósulást is s az Ő kegyelmének tényeit ezekben felismerve, tud a mi egyházunk is a mi hozzánk hasonlóan kisebbségi sorsban élő jugoszláviai református egyháztestvérünk életéből és hitéből erőt meríteni.

Juhász István

AZ IKE már régebb idő óta keres konferenciázó — illetve üdülő helynek alkalmas földterületet, de mindezt meg nem találta. Ezért lapunk útján ismételt felkér mindenkit, aki tud olyan egészséges jölegező vidéken levő eladó birtokot, amelynek a területa kb. 20—30 hold, lehetőleg folyó vagy más víz érintse, vagy legalább is nagyon közel legyen az ajánlandó területhez a víz, vasúti megállója van és főleg nem drága — hozza sietőleg tudomására az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Elnökségének, Cluj, Ref. Theologia.

Az odorheui református egyházköztségnek az egyházi adót, mint pl. fuvarosok, kőművesek, asztalosok, napszámosok stb. kézimunkájukkal is kiegyenlíthetik.

Debrecen város protestáns lakossága háladó Istentisztelet keretében ünnepelte meg a gályarabságra vetett magyar protestáns lelkészek kiszabadulásának 260-ik évfordulóját. Ez az emlékűnnep feleleveníti annak a véres és könyörtelen vallási harcnak korát, amikor fél Európa állt szemben egymással az eszme védelmében.

A budavideki református egyházköztség folyó évi március 8-án este ünnepet rendezett bőszőrményűt gyülekező-teremben. Az ünnepi beszédet Ravasz László püspök mondta a család és az egyház összefüggéséről. A család olyan közösség, amelyet egy lélek tart össze és a családnak szülésképpen kell átalakulnia vallásos gyülekezetté. Csak a nagy, egyetemes vallásokban hal-

ványodott el az az igazság, amikor a templomhoz, az iskolához utalta át a család feladatát. Téves felfogás ez s csak az az igazi család, amely kultúrszükségletű és a gyülekezet akkor igazi, ha Isten családja.

Koreában a felnőttek is résztvesznek a gyermekek számára tartott vasárnapi iskolai tanításokon. Nem is tartják jó egyháztagnak azt, aki a rendes istentiszteleten kívül a vasárnapi iskolát is nem látogatja. A presbiterianus egyház Biblia-klubokat szervezett, ahová gyermekek és felnőttek egyaránt eljárnak.

Az oroszországi egyházi élet erősödéséről számolnak be az ország különböző részeiből Moszkvába érkezett jelentések. A templomépítésekre történő „törvénytelen” gyűjtések itt is, ott is szép eredménnyel folynak. Az istentelenség terjesztésére alakult moszkvai központ különösen felháborodott azon, hogy többnyire munkásokat kaptak rajta vallásos ténykedésen. Kowrow városban az ottani „istentelen szervezet” vezetője szomorúan jelent: „Az egész kerületben csak egy szervezett istentelen van és az én vagyok.“

Az angol rádió 16—18 évesek számára az egész ó és újtestamentumot felölő előadásorozatot tart.

Megvizsgálták 100 nyomorgó családot, hogy mi az oka nyomorúságunknak? Kétunt, hogy 100-ból 63 család azért nyomorog, mert az apa, anya lusta, dologkerülő, részeges, pazarló, 37 család saját hibáján kívül nyomorgott, nem kaptak munkát. Kimutatást készítettek a halálraítéltekről. Megállapították, hogy 300 halálraítélte közül 216 sohasem járt templomba, 64 két-három évben egyszer, amikor valami látnivaló volt. 182 még a Miatyánkot sem tudta.

Angliában a Canterbury érsek elnöklété alatt hosszú ideig tanácskozások folytak a felett a kérdés felett, hogy az asszonyok engedhetők-e lelkész állásra. Végül is az egész tanács ellene szavazott az asszonyok lelképásztori szolgálatának, de megállapították azt, hogy az összes többi hivatalokban az asszonyok egyenlő jogokkal rendelkeznek a férfakkal.

A genfi reformáció 400 éves emlékére folyó évi június 15—18-ig református theologiai konferencia lesz. A konferencia elnöke prof. E. Choisy. A konferencia központi témája a predesztináció lesz.

A amerikai és angol köröknek a kívánságára a berlini olimpiai játékok alkalmával a sportterek közelében istentiszteleti helyeket állítanak fel, amelyekben istentiszteletek és vallásos előadások lesznek.

A budapesti Lorántffy Zsuzsanna Egyesület elhelyező irodát tart fenn, ahol a háztartási és egyéb alkalmazottak részére munkaalkalmakat tartanak nyilván, illetve közvetítenek.

Oradeán az elmúlt év folyamán a református egyház 100 lelket veszített és 15 lelket nyert, a veszteség 85 lélek. Az áttért 100 lélekből 39 lett görögkeleti, 19 görög kath., 30 rom. katolikus, 3 baptista, 1 zsidó és 8 felekezeten kívüli.

A zsidó egyházból 16-on tértek ki és 5-en kérték felvételüket a zsidó egyházba.

A 16 zsidóból 6 görögkeleti, 1 gör. kath., 7 rom. kath. és 2 református lett.

Vizsont 1 görögkeleti, 1 gör. kath, 2 róm. kath. és 1 református tért át a zsidó vallásra.

A protestáns világ egyik legrégebb szeretetintézménye, a debreceni szegénygondozó „Ispotály” megszűnését nélküli működésének 407 éves évfordulóját folyó évi március hó 1-én ünnepelte meg.

Amerikában (U. S. A.) tíz év óta fennáll egy intézet, amelyben a theologusok az orvosokkal együtt tanulnak. Ebben az intézetben pszichológiai módszerekkel gyógyítják a beteget s itt a lelki betegségeknek a problémáit közvetlenül tanulmányozhatják úgy theoretikus, mint praktikus módon a lelképásztorok.

Dr. Ravasz László Svájcban.

Abból az alkalomból, hogy dr. Ravasz László püspök a svájci reformátusok meghívására, előadások tartására svájci protestantizmus vezetőivel való személyes kapcsolatok felvételére nagyobb utat tett Svájcban, arra kérte fel... a Református Élet szerkesztője a püspök urat, hogy a magyar református közvéleményt tájékoztassa svájci benyomásairól. Amint az ő lelkén át nézték meg sokan a magyarság mai helyzetét a reformáció ősi földjén, úgy a svájci különleges és kedves világot az ő lelkén át lássa meg a magyar közönség. Alább adjuk a kérdésekre adott válaszokat.

— Főtiszteletű püspök úr kikkel találkozott Svájcban?

— Talán, hogy egy kis rendet tartsunk, beszéljünk először arról, hogy miféle egyházi testületekkel találkoztam és azután egynehány szót szölok a személyekről.

— Európában november a legcsúnyább hónap, természetesen Svájcban is. Aki gyönyörködés okából megy Svájcba, ne válassza ezt a hónapot. Nekem különösen alkalmas volt, mert éppen ebben a hónapban üléseztek a legnagyobb svájci egyházak legmagasabb testületei s így módom volt ezekkel találkozni.

Előre kell bocsátanom, hogy Svájc merőben más szervezeti állam és társadalom, mint amelyhez mi hozzá vagyunk szokva. Mindenik kanton külön világ, más a munkja, más a programja, politikája, összetétele, berendezkedése, sokszor még jogszolgáltatása is. Minden kantonnak külön önálló egyházai vannak s annyi Landeskirche van Svájcban, ahány református népességű kanton. Én a zürichi, berni és baselvárosi és genfi kantonok egyházait látogattam meg.

— Zürichben és Bernben a református egyház félig-meddig állami egyház. Ez azt jelenti, hogy költségeit az állam hordozza, legfőbb testületet az állam alkotmányos életműködése során születtek meg, egyebekben azonban az egyháznak nagy autonómiaja van. Például Zürichben és Bernben a zsinat a református választó polgárok kerületi szavazása útján alakul, nincs megállapítva, hogy milyen arányban világiakból és lelkészekből. Zürichben és Bernben és Baselben az egyház legfőbb igazgatását egy 7—9 tagú tanács végzi, amelyet a zsinat küld ki és olyan helyet tölt be az illető egyház életében, amelyet nálunk a Konvent töltene be, ha a kerületek közigazgatási munkáját is ő végezné. Merőben más a genfi egyház szerkezete. A református választó polgárok megalakítanak egy 40 tagból álló konzisztóriumot, amelyben nagy többségben vannak a világiak, az elnök is világi ember, jelenleg egy kiváló genfi gyermekorvos. Ez a konzisztórium az egyház minden élelműködését egyedül és teljes hatalommal irányítja, tehát legfőbb törvényhozó és közigazgatási hatóság egyaránt. Mellette áll az ugyanannyi tagból álló „vénérable compagnie”, a lelkészek társasága, amelyet még Kálvin szervezett meg és minden püenteken ugyanezen helyen és ugyanazon órában ülésezik, mint ezt Kálvin idejében tette. Ez egy consultatív testület, amely az egyházak lelki kérdéseiben, pásztori munka módszerének megállapításában, egyszóval a regimen animarium terén alakítja ki azt a spirituális véleményt, amelyet aztán a konzisztórium hivatalos rendelkezéseivel támogat, vagy pedig ilyen intézkedéseivel feldolgoz. Az egyes kantonok egyházai egymástól igen távol esnének, ha nem lenne egy társadalmi szervezet, a svájci egyházak szövetsége, amely 10—12 tagból álló kicsi testület, de képviselői alapon magában foglalja az összes kantonális egyházakat. Imperiuma nincs, de képviseli harmadik személlyel szemben a svájci protestantizmust. Különösen nemzetközi vonatkozásban és az államszövetség közvéleményével szemben vár reá rendkívüli nagy feladat. Ha még elmondom azt is, hogy az egyes kantonális egyházak keretén belül munkatáborok vannak, amelyek vagy nyelvi, azaz történelmi alapon jöttek létre, vagy pedig teológiai meggyőződések szerint, tehát világnézeti alapon csoportosultak s ezek a

különböző munkatáborok az egyes egyházak s az összes svájci egyházak egységén belül bizonyos egyensúlyt elhelyezkedést kívánnak meg, előttünk áll az a demokratikus, színes és nem emberek által, hanem valóban a Szentlélek ihletése által vezetett érdekes szövetség, melyet svájci protestantizmusnak nevezünk.

— A zürichi egyháztanácsnak az elnöke, Hauri lelkész úr, egyik zürichi gyülekezetnek a lelképásztora. Szabadelvű theologus, de bölcs, gyakorlati építő ember, akinek erkölcsi és szellemi súlyát az egész egyház elismeri és véleménye előtt meghajol, nem azért, mert a véleménynek egyházi állásának tekintélye ad súlyt, hanem azért, mert belső igazságát és helyességét elismeri. Munkás tagja az egyháztanácsnak a zürichi kanton általános tanácsának az elnöke, aki egyszerű, szociálisan gondolkodó polgár, de a kanton kis világában azt a helyet foglalja el, mint nálunk a miniszterelnök. Kiemelkedő egyéniség a zürichi gyermekbírósg elnöke, Spondlin úr, aki már évek óta úri házában összegyűjti a magyarországi és erdélyi ifjúságot és velük atyai szeretettel foglalkozik. Érdekes volt látnom a zürichi kantonális könyvtár ad hoc kiállításán annak a bizonyítottakat, hogy a magyar gályarabok kiszabadításánál milyen rendkívüli nagy szolgálatokat végzett az egyháztanács megbízottja (Stapf lelképásztor), aki egymaga 1400 svájci tallert gyűjtött össze a magyar gályarabok kiváltására. A számla ott fekszik az akták között. Basel három nemzet főktuszában él és az jellemzi, hogy századok alatt egy rendkívüli multu, nagyon gazdag és széles látókörű patriciátus alakult ki benne. A Münster folyosóin márvány emléktáblák és epitáfiumok olyan családok neveit és címeit őrzik, amelyek ma is Basel gazdasági és szellemi életének vezetői. Ennek a típusnak minden tekintetben megtestesítője Koechlin, a baseli Kirchenrat elnöke, akit ez év tavaszán fogadott és köszöntött egyetememes konventünk, sőt fogadta föméltóságú kormányzó urunk is. A berni egyháztanács elnöke, Trechsler úr, aki egy vidéki gyülekezetnek volt a lelkésze, azonban most beköltözött Bernbe, hogy az egyház igazgatásával és képviselődével járó nagy feladatokat könnyebben elvégezhesse. Érdekes markáns egyéniség, típusa a berni felvidék református papjainak. A protestáns egyház szövetség elnöke Cholsy genfi professzor, aki még Claparedének volt jóbarátja s első útját Magyarországon 1911-ben tette. Baselben különösen az erdélyi ifjúságnak van sok kiváló barátja, akik közül meg kell említenem Welti Henrik konzul úr feleségét, aki magyarul is megtanult, minden évben jár Erdélyben és Magyarországon s akit sok fiatal magyar lelkész szóban és levélben is így nevez: anyám. Említsem-e azt, hogy a baseli alumneumok a reformáció óta összesen körülbelül 2500 bennlakója volt s ezek közül több mint 170 magyar. A magyar ügynek lelkes barátja s egyben ott rokonszenves és tiszteletnek örvendő képviselője Verzar Frigyes, a debreceni egyetem volt rektora és a fiziológiának a nemzetközi tudományos életben elismert és tisztelt képviselője. Last but not least — Iriet Károly a svájci magyar gyermekakció megindítója, áldottkezü szervezője, a svájci magyar társaság lelke, akinek házában magyar szó, magyar levegő, magyar emlékek lelke drad mindenütt.

— Milyenek láttam minket?

— Az a társadalom, amelyben én jártam, különös és meghatározó érdeklődéssel viseltetik Magyarország iránt. Megbecsülik és nagyra értékelik a magyar protestantizmust. Nem felejtik, hogy egyházunk hitvallása az ő második helvét hitvallásuk, a svájci protestantizmus legkülönbözőbb confessionális terméke. Különös várás fogja el őket, mikor egyik-másik a magyar püsztaról érkezik s azt szokták mondani: az a sok ég s az a ropant láthatár. Kitágul a szívük s rabul esik a püsztar igézetének. Imponál nekik az a munka, amit a magyar protestantizmus az iskoláztatás terén végez. Csodálkozva keresik a szociális intézményeket és szeretnék tudni, mi az oka, hogy a magyar kálvinizmus bel-

missziót alkotásokban olyan szegény, külmissszóval pedig mindaddig hivatalosan nem is foglalkozott? Roppant világosan megértik a magyar protestantizmus multjának nemzeti jelentőségét s mikor ezekről a hősi századokról van szó, azt érzik, mintha Zwingli szelleme lehelne rajuk. Felelősséget éreznek a magyar protestantizmusért, mert tudják, hogy az evangélium világkeresztységnek egyik legfontosabb hadállása s egyéniségük hamar kinyílik a magyar kálvinista ember őszintesége, egyszerűsége, nyíltsága és határozottsága előtt. Kritikát csak akkor mondanak, ha megkérjük rá, egyébként különösen alkalmasak arra, hogy egy kis nép nagy iragélláját megértsek.

— Milyen világ van Svájcban általában?

— Mikor a háboru után 1923-ban először léptem át Svájc határát, az volt az érzésem, hogy egy merőben új és boldog világba érkeztem. Ma már Svájcban érezni lehet az általános gazdasági nyomás pusztítósságát. A levegő tele van aggodalommal, bizonytalansággal, kivétel útak keresésével és bizonyos komorsággal. Még nagy utat kell megtenniük, amíg elérkeznek a saját gazdasági válságuk mélypontjára. Ha magyar ember svájci emberrel találkozik, olyanforma ez, mintha hálókocsban két ember kerül egymás mellé, akik közül az egyik csak most kezdte meg a levegőzést, a másik pedig már annyira készen van, hogy csak öltözködhetik. Egészen szokatlan, de nagyon jóleső érzés egy olyan társadalomban mozogni, ahol nincsenek rangok és címek, nincsenek osztálykülönbségek, történelmi kiváltságok és kiüntetések. Az államfőt hivatal évenként rendre jár a szövetségi tanácsosok között. A miniszterek tisztviselők és csodálatos módon nem szoktak megbukni. Miután nem politizálnak, mindenki bizalommal van irántuk. Svájc jelenlegi elnöke egy szélesvállú kispász, aki a svájci protestánsok lelkét tartja a kezében. Egyik baseli kereskedő a hadsereg dandárparancsnoka s valamelyik banketten kedves szomszédom volt egy felső népiszkolai tanító, aki aktív ezredesként szolgált a svájci hadseregben. Természetes, hogy a bécsi vagy a berlini vezérkarnak megvan a véleménye az ilyen tábornokokról, de tény az, hogy Svájc ép, csatát nem veszített és történelmi birtokállományát hiány nélkül átmentette. Rámnézve Svájc társadalmára azért különösen vonzó, mert egy roppant erős öntudatu, de nagy szociális felelősséggel polgári társadalom ágak el egymás iránt kölcsönös becsülésben élő foglalkozási osztályokká anélkül, hogy történelmi öntudatát, lelki egységét, egyenlőségének és szabadságának nagy kiváltságát veszélyeztetné. Az Egyesült-Államok miniatűr, történelmibb és művészibb kiadásban és teljes európaiságban.

Hoffmann Konrád látogatása.

Kevesen gondolják, hogy ez a név egy világhírű emberhez tartozik. A mai egyetemes keresztységben belül ő az az ember, aki a legtöbbet fájrad azon, hogy zsidó népet mehessen nyerni Jézus Krisztusnak. Amerikai állampolgár. A világháború előtt már egyetemi tanár, majd IKE titkár és mint ilyen a világháború alatt Németországban a hadifoglyok között munkálkodik. 1930. óta a zsidók és keresztvények közötti közeledést munkáló nemzetközi tanácsnak az igazgatója. Azóta állandóan útban van és hol a palesztinai zsidók életét tanulmányozza, hol előadásokat tart Amerika és Európa különböző országaiban. Legutoljára Lengyelországban, Magyarországon és Romániában tett körútat. Körútai alkalmával azon fájrad, hogy a keresztvényeket a zsidósággal szemben más állás-

foglalásra tudja segíteni. Egyházkerületünk központjában március 20-án tartott két előadást, egyet a teológiai hallgatónak és egyet a nagyközönségnek. Ezenkívül beszélgetést folytatott a különböző protestáns egyházak lelkipásztoraival. Előadásának alapgondolata az volt, hogy a zsidó kérdésnek egy megoldása van és ez nem más mint a zsidók megtérése a Krisztusban való hitre. Ilyen megtérés csak ott jöhet létre, ahol a keresztvények feladják eddigi gyűlölködő magatartásukat és mint felebarátot kezdik nézni a zsidókat. Ezt az igazi álláspontot ma ritkán lehet látni, ezzel szemben annál inkább érvényesül az üldözés, ami mindig a zsidóság megerősödését szolgálja. Előadásainak legérdekesebb része az volt, amelyikben ismertette a palesztinai zsidók életét. A cionizmus révén Palesztinába került zsidók az egész ország életét lényegesen megváltoztatták. Gomba módra születtek egészen új nagy városok. Csodálatra méltó az az új nevelés, amit a palesztinai zsidók adnak a fiataloknak. Földműves iskolákat állítottak fel, ahol igazi falúvezetőket képeznek ki, akik majd az egészen szegény falvak felvirágoztatásán fognak munkálkodik. Amilyen mértékben erősödik a palesztinai zsidóság, olyan mértékben képződik ki az európai zsidóság mögött az új szellemi és gazdasági háttér. A zsidóság mai üldözései és Palesztinába való áttelepítése nem hogy gyöngítette, de még inkább erősítette a zsidóság erejét és öntudatát.

A külön megbeszélésen megmutatta, hogy mit tehet a mi egyházunk, hogy a zsidókat meg tudja nyerni Krisztusnak. Éreztünk kellett a szegényt, hogy amíg a skót egyház külön misszionáriust tart a közöttünk élő zsidók térítésére, addig mi nem teszünk ezért semmit. Ha az evangélium nekünk valóban örömhír, miért nem akarjuk, hogy ezt az örömhírt Izrael népe is megismerje? Nem kívánt semmi különösebb munkát, csak a felelősségnek a felébredését és a zsidókkal szembeni magatartás megváltoztatását. Évente egyszer-kétszer szólhatna az ige-hirdetés erről a kérdéstről, az egyes szövetségek konferenciákon felvehetik a zsidó misszió kérdését és a misszió barátainak köre is programjába veheti a zsidó misszió kérdésével való foglalkozást.

— 8.

A magyarországi négy református püspök: Ravasz, Baltazár, Farkas és Medgyaszay közös pásztorlevelet intéztek híveikhez. A pásztorlevél aggodó hangon hívja fel a hívek figyelmét arra a háborus veszedelemre, amely most az európai békét és kulturát fenyegeti. Egyetlen szikra lángra lobbanthatja a világot, — írják a püspökök, — és kérik híveiket imádkozzanak azért, hogy a népek találják meg az igazi testvériséghez vezető utat.

Ébredő Kelet.

Pár napja a németországi események kerültek a világpolitika homlokterébe, de ítéletünk szerint Hitler új lépése csak egyik mellékjelensége mindannak, ami Keleten történik. Mind világosabb és világosabb lesz, hogy az európai államok közötti viszony csak flnggvénye, következménye annak, amit Kelet tesz. Akkor értékeljük kellő mértékben az olasz-abesszin vizályt is, ha beállítjuk a világperspektívába. Az afrikai háborúban a Földközi-tenger feletti uralom és tovább az Ázsiába vezető tengeri út kérdése forog kockán. Olaszország kikezdte az angol világhatalom egyik lényeges pontját. Kelet azonnal felfigyelt erre, Egyiptomban kitört a nacionalista diákok lázadása és Japán megszállotta Észak-kinát. Hitler sem mert volna olyan bátran fellépni a locarnoi szerződéssel szemben, ha nem látja, hogy Angliát mindennél jobban elfoglalja a keleti kérdés. Tulajdonképpen a szovjet Európa felé való orientálódása mögött is az a gondolat áll, hogy biztosítsa a hátát Európa felől Japánnal szemben. Babos Sándor írta a legújabb levelében, hogy az olasz-abesszin háború kitörésével egyidőben azonnal megváltozott a japán hatóságok álláspontja a misszióval szemben. Eddig a misszió munkáját a hatóság egyáltalán nem ellenőrizte, vagy akadályozta, újabban a mandzsu misszió állandóan ki van téve a japán hatóságok kellemetlenkedésének. Keleten Japánban új nagy hatalom van kialakulóban. Ez az ország már akkora területek felett rendelkezik, hogy rohamos fejlődése biztosítva van. Amilyen mértékben erősödik Japán, olyan mértékben áll fent a lehetősége annak, hogy Anglia keleti érdekeltiségeit: Ausztrália és India mind nagyobb és nagyobb függetlenségét fognak maguknak követelni. Európa tragédiája az lesz, ha elveszti a hatalmat azok felett a nyersanyagforrások felett, amit Ázsia és Afrika nyújt neki. Ez a veszedelem legelső sorban Angliát éri, mert az ő hegemoniája alatti területeken van a legmagasabb civilizáció és itt fogantak meg leginkább azok a nemzeti gondolatok, melyek az Anglia által megkötött területek elszakadására fognak vinni.

Azonban a jövődöntések helyett inkább azt vizsgáljuk meg, hogy ezek a területek miképpen néznek ki ma, mit tesz és hogyan gondolkodik Kelet?

Japánban az egység követelése és a japán nép történelmi missziójába vetett erős hit a legszorosabb kapcsolatban áll az uralkodó tiszteletével. Japánban félre tették a demokrácia és liberálisizmus ócska jelzőit és teljes mértékben a jasiszta gondolkozás felé hajolnak. Minden japán mindenre kész a nemzetért és annak becsületéért.

Kínában viszont a nemzeti érzés még mindig demokratikus formákat keres és sokan ebből a demokráciából átmenet nélkül esnek át a kommunizmusba. Az elismert kínai nemzeti ideál a demokrácia. A kínai nép kiábrándult Japánból és a nyugati halalmakból. Részben ez az oka annak, hogy széles rétegek kezdenek egyre jobban a kommunizmus felé hajolni. Kína kezd fegyverkezni.

Indiában a nemzeti törekvés a nemzeti önkormányzat irányában halad. Nem sokat értek azok a reformok, melyeket a közelmúltban Anglia eszközölt az alkotmányban. A nemzeti vezetőknek: Gandhinak és Pandit Jawaharlalnak óriási tömegek állanak rendelkezésére. A nemzeti ébredés bizonyos mértékig háttérbe szorította a szociális gondolatot.

Közelebbi Keleten a pánzilám gondolat ébred és erősödik, de Törökországban, Perzsiában, Palesztinában és Egyiptomban ezzel szemben az európaiasult nemzeti törekvések kerülnek felszínre. A nacionalista mohamedánizmus főfészke Törökország.

Jelentős tény ezekben az országokban, hogy mindenik ország már a kezébe vette az ifjúság politikai nevelését és vezető gondolatait igyekszik az ifjúságba belegezni. Tehát a jövőben a fent jelzett irányok még hatalmasabban fognak érvényesülni.

Az egyes országok társadalmi és gazdasági nehézségei csak fokozzák Kelet egyre inkább feszülő erejét, ennek a feszülésnek iránya európaellenes. Általában az ázsiai népek gazdasági színvonala borzalmasan alatta van a leggyengébb európai viszonyoknak is. Gandhi szerint a legszegényebb angol munkanélküliek hetiisége hatszor akkora, mint egy indiai földműves havi bevétele. Ázsiában az emberek százmilliót vannak a legemlébb orvosi segítség híjával. A lepra, tuberkulózis, narkotikus mérgek hatása egyre erősödik Ázsiában, mialatt Európa sikeresen harcol ezek ellen. Az ázsiai földművelés a legrimitívabb eszközökkel folyik és éppen ezért meglehetősen keveset jövedelmez. Ezzel szemben a nagy ipari központokban az ázsiai földművelők megismerik az ipari termelés bámulatos jövedelmeit hozó új eszközeit. De emellett megismerik az ipari munkások kommunista gondolkodását. A két világ ellentéte csak fokozza nemzeti törekvések erejét, többek akarnak lenni, mint amik mostani elmaradásukban. A nemzeti ébredés mellett a társadalmi reform kérdése foglalkoztatja az ázsiai ifjúságot. Az új ázsiai világot különösen abban kell látnunk, hogy az eddig meglehetősen lenézett és alsóbbrendű sorsban tartott nők is ráébredtek emberi méltóságuk tudatára. Kiszámíthatatlan az a változás, ami a keleti nők új társadalmi helyzetéből fog bekövetkezni.

Mindebből a sok változásból a vallásos élet egészének az átalakulása is következett. Legelső sorban a natív, primitív vallások pusztulnak ki, azok a vallások, amelyek köveknek, természeti túlneményeknek, jó és gonosz szellemeknek a tiszteletében látták az istenek tiszteletét. A kezdetleges vallások megádlésének oka legelső sorban a nevelésben keresendő, mihelyt valaki megismeri az iskolán keresztül azt a modern világképet, ami az európai művelődésben alakult ki, azonnal kénytelen felhagyni primitív vallása elemeivel. A baj ott látszik meg, hogy a primitív vallás helyén a modern nevelés nyomán nem támad új keresztény hit, hanem a teljes hitetlenség következik. A vallások közül az inkább iskolázottak, mint pl. a mohamedánizmus, vagy budhizmus tud inkább terjedni, de már ezeknek a vallásoknak is fel kell venniük a harcot a kommunizmus istentelenségével szemben. A kommunizmus pedig amilyen mértékben abba hagyta az európai propagandát, éppen olyan mértékben folytatja azt Ázsia felé. Természetes, hogy ebben a történelmi helyzetben a keresztényen egyházak munkája is megnehezedett.

A világhelyzet kulcsa egyre inkább nem Európában, hanem az ébredő Ázsiában van, nem közömbös tehát az európai emberek előtt, hogy mi történik az ébredő Ázsiában.

LASZLÓ DEZSŐ.

A sárospataki theologia 52 hallgatója csoportba osztva rendszeres családlátogatást végez. A látogatási időt éneklés, irsmagyarázat, imádság és a „Mi Atyánk” közös elmondása tölti ki. Az irsmagyarázatot a csoportok vezetői tartják.

Herczegh József, clevelandi esperes a legnagyobb amerikai magyar egyházközség lelkésze 1936 március 2-án Budapesten előadást tartott. Előadásában ismertette az amerikai magyarok helyzetét. Kifejtette, hogy körülbelül másfélmillió magyar vándorolt ki Amerikába, jóval több, mint amennyiről a magyar hivatalos statisztika tud. Adatokkal bizonyította, hogy milyen áldozatkész és lelkes ez az amerikai magyarság, amely saját erejéből tartja fenn a magyar egyházközségeket, nagy magyar egyesületeket és a magyar sajtót, holott Amerikában minden arra készült, hogy magyarságot megtagadva, beleolvadjon az amerikai életbe. Szükség volna arra, hogy fiatal pesti újságírókkal frissítsék fel az amerikai újságíró-gárdát. Szükség volna erőteljes film- és rádiópropagandára, mert óriási erőfeszítést fejt ki a kommunizmus, hogy magának nyerje meg az amerikai magyarságot.

Hozzászólás

a theologiai Fakultás V. évfolyamának tantervéhez.

Örvendetes, hogy a „Kiáltó Szó“ f. évi 3-ik számában nyilvánosságunk elé lépett a theolog.-képzés V-ik évfolyamának tanterve. Tudhatjuk most már, hogy mit kell tartanunk a tudáskészlet felől, amire egy év van szánva.

Vége is — egy év — nagy tét. S amire ennyit reszkíroznak, komoly ellenértéknek kell lennie. Ha csak annyi volna is ez, hogy végre beismertük, hogy egyoldalúság tekintetében a papot alig haladja meg tán egy társadalmi típus: máris megérte.

De ime, látjuk a tervezetből, hogy rögtönzött látszata ellenére is a tapasztalati élet igényei hívták elő minden tételét, melyekben pozitív felkészültséget vett célba. Midőn a tervezet tartalmi értéke előnyös cáfolat arra, hogy a túltermelést egy évi késleltetéssel ellensúlyozni hátsógondolata volna: másrészt megnyugtató, hogy a pap nélkülözhetetlenségének sokszor bebizonyított, csak papoktól cáfolt sarkigazsága mellé a papok *hasznavehetősége* is társult.

Természetes, hogy egy tanterv, ami momentán maximális telítettségű, még semmi bevégeztet nem jelent. Maga is kísérleti stádiumban van. Mint az előadó professzionátusok ez irányú eredményeskedése is. Jóhiszemű várakozással tekintünk feléjük mi is, akiket nem érzint, valamint feltehetőleg az első kísérlet kénytelen felkinálkozója is. Bizonyára maga a gyakorlat fogja a megvont határokat módosítani, a sejtetett tartalmat selejtezni vagy a ma még jóhiszemű általánosságait határozott magra szilárdítani. A legnagyobb pedagógiai szakértő maga az élet.

Annyi azonban már most megkockáztatható, hogy az a közhasznú ezermesterség, amire az V-ik évfolyam szándékoltatott, maga is kiváltságosan gyakorlati egyéniséget követel professzor. Sokoldalúságot hajlamban és képességben, de a romantikátlan élettapasztalatokon át szilárdra tömörített, józan, tiszta élettárást. Gazdag lelkületet, akinek bölcs derűjét kemény mérközések győzelmei aranyozták. Ha valahol, itt igazán áll, hogy a léleknek kell testté lennie. Annyit fog érni ez az V-ik évfolyam, amennyi személyi értéket egyesít magában a vezető egyén vagy egyének, akiken keresztül a jövőndő papsága — időnk páratlan tényezője — alkalmassá tétetik.

Jelenünk immár türelmetlenül esengi annak a pap-typusnak a megjelenését, aki a népének doktora, ügyvédje, tolmácsa, megfelebbezhetetlen hiteltű tanácsadója, életmestere. Ma nem elég, hogy morális értelemben korrekt embermustra legyen, az elméletiség imagináriusa. Talpig emberre várnak, aki az egzisztenciájuk

frontharcosa legyen. Akire gyámoltalan megfélemlítettségében az egész fau rábizhassa a sorsát.

Ezért kerestem a tantervben, hogy hol olvasom vagy hová olvashatom bele a román nyelvkészség fejlesztését. Szerettem volna látni valamely alcim alá betolhatóan a polgári, közgazgatási, telekkönyvi stb. törvények ismertetését. A közgazdaság mellett a közgazdaszatot. A pénz, a gazdasági világrend alapfogalmait. Társadalomtudomány, sőt világpolitikai elemeit. Széles áttekintést, az egyetemes iránt felnyílt szemű, az egész iránt érdeklődő embert szeretném látni a jövő papjában a saját balfogásain tanuló, újságcikkeken táplálkozó, szent gyámoltalan helyett, aki mi voltunk, letűnő nemzedék.

Műszaki ismeretekből legalább is az építőmesterség elengedhetetlen elemeit. Látva a sok agyoncsapott egyházi épületet. Hihetetlen gyámoltalanság honol a parochián e téren. És az absztrakt ember gögje javára iratik az ügyetlenség, a magas röptőt alászállító pepecselő hajlamban szemben. Innen van, hogy annyi szedett-vetett és mégis költséges berendezéssel népesítik be a vackukat, hogy már javítani se lehet rajta. Teljes mértékben alkalmos szerű az Úr megállapítása: „akik a hamis mammonnal nem tudnak bánni . . .“ stb.

Nem kétséges, hogy ezen óhajok érvényesítése még több gondot, időt, arra alkalmas képzettségű emberek igénybevételét kívánja. De nem kétséges, hogy a református értelmiség rendelkezik ezzel is és a szükséges szolgálatos lélekkel. Meg kell lennie még oly súlyos nehézségek árán is. Mert amíg letagadhatatlan, hogy a multban szerzett felkészültségünk elégtelen a mai életharchoz, addig semmit se sokallhatunk.

Nem emlékszem, hogy bárki is kifejezést adott volna annak az aggodalmának, hogy ezzel a zsúfolt V. évfolyammal célbavett „sokoldalúság“ még meg is árthat. Önkéntlenül az Anatole France „Pinguinek szigeté“ben szereplő Szt. Mael esete jut eszembe, akit az ördögi frater rábeszél, hogy otromba kővályuját szerelje fel az ésszerű hajózás kellékeivel, kormányval, vitorlával stb. És a jámbor szent mindenféle szelek játéka közben eltér a főcélról s s nem boldogul, míg a technika vívmányait le nem szerelte. Persze, hogy csúfondároskodik: azt mondja, amit maga sem hisz. De mesterialien teszi: dicsérve pirít.

Meglehet, hogy lesz, akit a mindentudás felsőbbsege tölt el és meddő kritikussá lesz; másit magához bűvöl a közhasznú tevékenység örve alatt a haszon; lesz törtető és lesz hazárd. De az apostolság mégse szent primitivség és

az egyház stabilitását mégse a nehézsége és maradisága biztosítja. Meglehető, hogy a sokat-akarásból szétszóródás és felületesség származik főleg fiatal és kialakulatlan emberek kezén. De akkor hogyan merünk kathedrára engedni fiatal embereket, akik felől hit dolgában még inkább feltevésekre vagyunk utalva?

Az egész tanterven az ige szolgálata vonul

végig, mint gerincz. Ilyen alárendeltségben a pozitív ismeretek a leghasznosabb eszközökké válhatnak. A múlté az idő, melyben a lelkeskedés „otium cum dignitate” lehetett. Ma pedig egy kétségbeeséstől környékezett nép életmentése sürűsödik benne. Ennek a népnek sorát hordja magában. Tudnia kell, hogy amit akar, hogyan akarja.

Káli Dénes.

Az ifjabb Plinius levele Trajanushoz a keresztyének elleni vizsgálatok ügyében.*

(C. Plinius: Eplst. X. 97.)

Szabó András fordítása.

C. Plinius köszöntli Trajánus császárt.

1. Kötelességem, Uram, beszámolni Neked mindenről amiben kétségem van. Mert ki volna képes jobban irányítani engemet a bizonytalanságban, vagy tanítani tudatlanságomban? — A keresztyének elleni vizsgálatokban még sohasem vettem részt; ezért nem tudom, hogy a büntetés vagy a vizsgálat mire és meddig terjedhet ki?

2. Nem csekély mértékben haboztam, hogy az életkor tekintetében van-e valami különbség, vagy az egészen fiatalokkal éppen úgy kell bánni, mint a megletkorúakkal s hogy a megbánást követheti-e megbocsátás, vagy annak, aki egyszer keresztyén volt, semmit sem használ, ha megszűnik az lenni s hogy bűnösség hiányában pusztán a név miatt, vagy a névvel összefüggő bűnök miatt alkalmazzuk-e a büntetést? Egyelőre azokkal szemben, akiket nálam, mint keresztyéneket feljelentettek, a következő eljárást követtem:

3. Megkérdeztem tőlük, keresztyének-e? — Ha megvallották, másodszor és harmadszor is megkérdeztem, halálbüntetéssel fenyegetve s ha állhatatosan megmaradnak mellett, kivégeztem. Nem kételkedtem ugyanis abban, hogy bárminő vallomásuk is bizonyára makacsság s hogy hajthatatlan nyakasságukat büntetni kell.

4. Másokat, akiket hasonló eszelősség terhelt, mivel római polgárok voltak, Rómába küldés végett jegyeztem fel. Mivel, amint történni szokott, maga a tárgyalás miatt még jobban terjedt a bűn, több jelenetet észleltem.

5. Előkerült egy névtelen feljelentés, mely soknak a nevét tartalmazta, akik tagadták, hogy keresztyének volnának, vagy lettek volna s az én példámot követve, az istenekhez könyörögtek s tömjénnel és borral áldozatot mutattak be a te képmásodnak, melyet az istenek képmásával együtt éppen ezért hozattam oda s Krisztust gyalázták, amikre állítólag nem lehet kényszeríteni azokat, akik igazán keresztyének: tehát úgy gondoltam, hogy ezeket szabadon kell bocsátanom.

6. Mások, akiket feljelentő nevezett meg, azt mondták, hogy keresztyének, de később letagadták, azt állítva, hogy csak voltak, de már nem azok, némelyek, hogy három évvel, mások, hogy több évvel, sőt egy, hogy husz évvel ezelőtt volt az. Valamennyien tisztelték a te képmásodat s az istenekét és gyalázták a Krisztust.

7. De beigazolódott, hogy legfőbb bűnök vagy tévedések abban áll, hogy meghatározott napon, virradat előtt, egybe szoktak gyűlni s Krisztushoz, mint istenhez, közösen imádkoztak s esküvel kötelezték magukat nem valami gaztetre, hanem arra, hogy lopást, rablást, házasságtörést nem követnek el; az adott szót meg nem szegik; a rájuk bízott dolgot fenyegetésre sem tagadják el. Ennek elvégzése után szét szoktak oszlani s újból összejönni közös, de ártatlan lakomára; ezt azonban többé nem tették az én rendeletem után, mellyel a töled nyert megbízás értelmében az összejöveleket betiltottam.

8. Mégis szükségesnek láttam két szolgálóleánytól, akiket ők diakonisszáknak neveztek, kinvallatás útján az igazat kifürkészni; de a szertelen és fonák tévhitnél egyebet nem találtam s ezért a vizsgálatot felfüggesztve, a Te tanácsodhoz fordulok.

9. Mert az ügy előttem megfontolásra méltónak látszott, különösen a veszélyben forgóknak nagy száma miatt, miután minden korúak és rendűek, sőt mind a két nemből sokan kerülnek és fognak a veszedelmes helyzetbe kerülni. Ugyanis nemcsak a városokban, hanem a falvakban, sőt a tanyákon is elterjedt az a babonás hit, amely azonban, úgy látszik, megszüntethető vagy orvosolható. Az eléggé bizonyos, hogy a már elhagyott templomokat kezdik látogatni és áldozatokat visznek oda, amelyekkel felhagytak volt s mindenféle áldozati állatok kerülnek eladásra, de azokra még igen kevés vevő akadt. — Ebből könnyű következtetni arra, hogy az embereknek milyen sokaságát lehet jobb útra téríteni, ha alkalmuk nyílik a megbánásra.

Trajanus válasza.

(Plinius: Epist. X. 98.)

Trajánus köszöntli Pliniust.

Kedves Secundus! Az előtted bevádolt keresztyének ügyének megvizsgálásában kötelességed szerint jártál el. Mert semmiről sem lehet általánosságban határozni, mint ha bizonyos volna? Nem kell őket nyomozni, de ha feljelentettek és bizonyíték van ellenük, büntetni

kell, úgy azonban, hogy aki azt vallja, hogy nem keresztyén s ezt tényekkel is beigazolja azzal, hogy a mi isteneinkhez imádkozik, noha megelőzőleg gyanus volt, megbánása után nyerjen bocsánatot. A névtelen feljelentéseket pedig úgy kell tekinteni, hogy nincsen vád; mert nagyon rossz példa lenne az ellenkező s a mi korunkhoz sem illenék.

*) C. Plinius, a kiváló római konzul, Kr. u. 62-ben született és 114. körül halt meg. Az ifjú keresztyénség kortársa lévén, érdekes és tanulságos a keresztyénségről való nyilatkozata.

Egy ok, ami miatt sokan kitérnek.

A város kisebbségi egyházai mult évi népesedési adatainak összeállításakor kimutattuk, hogy milyen nagy mértékben csökken felekezeteink hívelnek száma. Számokkal és adatokkal világítottunk rá, hogy a házasságok számának emelkedése ellenére, hogyan csökken a születések száma, növekednek a halálozások. Kimutatásunkból kitűnt, hogy a kitérések számának emelkedése is nagyban hozzájárul a kedvezőtlen népmozgalmi adatok kialakulásához. Elég, ha csak a helyi ref. egyház esetét említjük, ahol egy év alatt 123-en hagyták el őseik hitét.

A kitérések okaiul különböző érveket szoktak felhozni. Sok esetben kenyér- és létkérdés befolyásolja az emberek vallásos meggyőződését. Van azonban egy másik tényező is, amelyik igen nagyban közrejátszik a hitek számának csökkenésében. Ez a tényező pedig: az átlag emberek tudatlansága és tájékozatlansága.

Egyházi vezetőkkel folytatott beszélgetésünk során megtudtuk, hogy a köztudatban olyan vélemény alakult ki, hogy a vegyes házasságok kötések a kisebbségi egyházakhoz tartozó házasulandó, köteles lemondani eredeti hitéről és felvenni házastársa többségi vallását. A gyermekek kereszteselésénél szintén úgy tudják, hogy az újszülött csakis a görög-keleti, vagy görög-katolikus hitű házastárs vallását veheti fel. Ilyen körülmények között természetesen könnyen megtörténnek a kitérések. Ha maga, az anyakönyvvezető elé került házastárs sem ismeri a törvény idevonatkozó részét, nem hangsúlyozhatja régi hitéhez való ragaszkodásának szándékát. Sok esetben az illető az állam nyelvét sem ismeri s habozás nélkül aláírja az eléje tett nyilatkozatot, ami maga után vonja házastársa hitéhez való kitérését.

Alkalmunk volt az érvényben levő kultusz törvényből is meggyőződni arra vonatkozólag, hogy az előbbi házasságkötések mennyiben vonják maguk után a vallás megváltoztatását. Esszerint a törvény első cikkének 3-ik paragrafusát az mondja: vallásos meggyőződése senkit sem akadályoz meg polgári vagy politikai jogok elnyerésében. Vagy akár a harmadik törvény-cik 43-ik paragrafusát idézzük: az alkotmány az összes állampolgároknak biztosítja a lelkiismereti szabadságot, joguk van bármelvik törvényileg elismert felekezethez tartozni.

Kisebbségi egyházaink a kitérések számainak emelkedését látva, annak okaira igyekeztek rájönni. Így sikerült megtudni, hogy egy helybéli református vallású leány néhány hónappal ezelőtt házasságot kötött egy görög-keleti hitű férfivel. A polgári házasság kötésekor — mint mondotta — meg sem nézte az eléje tett nyilatkozatot, aláírta. Később rájött, hogy református vallása ellenére, görög-keletinek tartják nyilván. Csak hosszasan utánjárás árán sikerült aztán „visszakereszteltetnie” magát.

Egy másik esetben a fiatal asszony a lelkész hivatalból értesült, hogy mult év decemberében kötött házasságakor tudta nélkül férjének vallására írták át. Arra emlékszik, hogy az anyakönyvvezető megkérdezte, milyen templomban tartják az esküvőt s mikor azt felelte, hogy románban, aláírták vele egy írást.

Egyházközségeink valószínűleg még számos esetet tudnának felemlíteni, mikor utólagos és kellemetlen utánjárásoknak kellett kitérniük magukat a tudatlan híveknek. A lelkészeknek fel kell hívják a tájékozatlanok figyelmét a fenti két törvénycikkre és paragrafusra, míg a házasulandók ki kell jelentsék az anyakönyvi hivatalban, hogy szándékukban van-e vallásuk megváltoztatása és meg kell nézzék, mit írnak alá. A lelkészi hivataloknak is módjukban áll ellenőrizni a várostól 30 nap alatt felérkezett átiratból, hogy a házasságkötés és a felek óhajja szerint történt-e. Ha ezeket a lépéseket idejében megteszik az érdekelt felek, elkerülhetők lesznek a tévedések.

A fentebb említett körülményektől eltekintve, közömbös, hogy a más felekezethez tartozó kisebbségi egyházi vezetők is igyekezzenek a maguk vallására át-

hozni azokat, akik elé kenyszerítő körülményeket állíthatnak.

Igy történt meg a napokban, hogy az egyik egyház bérpalotájának más felekezeti házmesterét azzal fenyegették meg, hogyha nem tér át gyermekeivel együtt az illető vallásra, dülaszt elveszít. És nem volt mit tennie: kénytelen volt meghajolni a kívánság előtt.

Ez csak egy eset a sok közül.

Mindenesetre ideje volna annak, hogy éppen azok, akik olyan nagyon szeretik hitüket, hagyják békén mások vallásos meggyőződését és szeretetét.

LÁSZLÓ ZOLTÁN.

Torony — templom — fedés

Egyik lelkipásztor-testvérünk hozzánk fordult a toronyfedél javítására nézve. Megkérdeztük Kós Károlyt, aki az alábbi feleletet adta. Miután a kiváló művész és műépítész-szakember tanácsait mások is felhasználhatják, egész terjedelmében közöljük.

1. Zsendelylél fedni olyan vidéken, ahol a zsendely nem helyi anyag és maga a nép nem tud zsendelyezni, tehát hozatni kell anyagot és mesterembert, sem nem olcsó, sem nem természetes, sem nem stílusos.

2. A bádóg, mint fedőanyag ilyen egyenesvonalú, gótikus eredetű, meredek toronyra nagyon csunya, stílustalan. De nem is olcsó és tévedés az is, hogy azután vele nincs gond a későbbiekben. Sőt, tapasztalatom szerint még a drága cinkezett vashádóg fedés is aránylag rövid időn belül javításra szorul (aminek bővebb magyarázatát most elhagyom). A fekete vagy fehér bádógfedést pedig mázolni kell és a mázolás 5—6 évenként is újítani. Ha mégis bádóggal akarnak az emberek fedni a toronyt (amit nem javasolok), akkor ne felejtkezzenek meg arról, hogy alája a toronyt a mai lécezés helyett *deszkázni* kell; ennek megtakarítása későbbi bajoknak örökös forrása volna.

3. Természetes szép, tartós és aránylag olcsó, később is olcsón fenntartható és javítható toronysisak fedés: a rendes mázatlan, apró hódfarkú, vagy félkörvégződésű lapos cseréppel való fedés. A százok hasonló stílusú gótikus tornyai kivétel nélkül így vannak fedve. Természetes, hogy toronyfedésnél az egyszerűen a léce akasztott cserepet a szél lefújja bizonyosan és menthetetlenül. Tehát a gyárban úgy kell a rendelést tenni, hogy a cserepeket *két-két lyukkal gyártsák*, hogy szegezni lehessen, viszont a cserép fülét is készítsék el a gyár, hogy a szegezés mellett be is lehessen akasztani a cserepet a lécebe. A szegezés drótszegeg történik, vagy pedig drótozással is történhetik, amikor a drót átfűződik a cserép mindkét lyukán és azután a léce tekertetik. *Cink* drótot kell használni, mely nem rozsdásodik meg. A drótozás azért célszerű, mert esetben a cserép nem sérül meg, mint szegezés esetén gyakran, ha a kalapáccsal a cserepet is megüti a cserepező munkás. *Kettős* cserepezést kell készíteni. A gerinccserepeket egy lyukkal kell készíttetni és egy szeggel le szegezni. A magam részéről feltétlenül ezt a fedési módot ajánlom. Ezt akartam elmondani és remélem, amit leírtam meglehet érteni.

A sárospataki református Főiskolán folyó évi február hó 1-én nyílt meg és 10 napon át tartott a földmíves ifjak részére beindított tanfolyam. A paraszt népfőiskola nem magyar eredetű. A sárospataki főiskola vezetősége az ausztriai hubertendorfi népfőiskolától (részletesebb leírását lásd lapunk folyó évi I számában) vette át elsőnek a gondolatot. Az elhelyezést úgy oldották meg, hogy annyi teológust szabadságoltak 10 napra, ahány földmíves ifjat felvettek a tanfolyamra. 33 községből 36 falusi legény jelentkezett.

Atheizmus és vallásosság.

Az atheizmust és a vallásosságot általában egymást kizáró fogalmaknak és magatartásoknak látják. Az atheista a vallástalan ember, a vallásos ember viszont nem lehet atheista. Az atheizmust és a vallásosságot a legnagyobb ellentéteknek ismerik és mindkettőt ellentétének legteljesebb hiányával ismeretik. E megállapításon túl az atheizmusról még az is tudva van, hogy az nemcsak vallástalan és vallásellenes, de Isten nélküli és Isten ellenes is.

Közelebbről vizsgálva a kérdést megállapíthatjuk, hogy a közgondolkodás, mint sok egyéb tekintetben, az atheizmus vizsgálatánál sem száll le a mélységekbe.

Valójában atheista ember nincsen is, vagy legalább is nagyon kevés van ilyen. Nem istentagadók ezek az emberek, akiket mi ilyeneknek ismerünk s nem is vallásellenesek; csupán a körülöttük élő emberek Isten fogalmával vannak ellentétben ők és az ő vallásuk, illetve vallásosságuk ellen van kifogásuk. A te Istened nekem nem kell szólnak és a te vallásosságod az, amit én megvetek. Még az orosz kommunizmus, illetve bolsevizmus is, csak egy az orosz orthodoxia ellenes állásfoglalás. A kétszázmillió népi világháborúban szenvedett vereségek belső okait keresve, kénytelen volt arra a megállapításra jönni — mert kellett okot találnon erre, hogy a lelki meghasonlástól megmeneküljön —, hogy a világháborút az orosz nép mentálitásának túlságosan keresztényen, az arculattétést tűrő krisztusi, a gyilkosságtól irtózó tízparancsolatbeli és a mindezekben gyökerező tolsztoji szellemisége idézte elő. Ez magyarázta a személyes bátorság hiányát, a kisszámú ellenség előtt feltartott kezű orosz lövészárkokat, de ez magyarázta másrészt a pópák indokolatlan nagy hatalmát és a cári despotizmus lehetőségeit is. Ezekről és csak ezekről kell tehát megvédeni az orosz népet, ezektől az érzésektől kell őt teljesen függetleníteni, sőt az ellentétes érzésekben megerősíteni és akkor ki van küszöbölve jövőre a világháborúban ért nagy szegény és kár lehetősége. Hogy azonban e számításba esetleg *új hiba* csúszott be, az nagyon valószínű. (Lehetne itt arról is beszélni, hogy egy másik nép a zsidó szellem alattomos, az élet kérdéseit a komolytalanságba átjátszó, fertőzésében látta veszedelmének belső okait és most az az elleni erős védekezést tartja legfőbb feladatának, ismét egy másik a vereségeket a nemzeti öntudat hiányával tudja csak magyarázni s megváltozott nevelésének egyetlen célkitűzése: ki vagyok én! Ezek a kérdések azonban messze vinnének tárgyunktól.)

A tételt, hogy minden atheizmus csak a vallásossággal párhuzamban áll meg, oda kellene tehát módosítani, hogy az atheizmus ott keletkezik, ahol hamis vallásosság van. És az jel-

lemzi épen az atheizmust, hogy csak a helytelen Isten-kép és a farizeusinak tapasztalt vallásosság lerombolásáig megy el, de tovább — egy helyes Isten-kép felállításáig és egy igazi vallásosság megteremtéséig — nem.

Az igazi atheizmus meghatározását azért másutt kell keresnünk.

Az istenismeret szorosan beletartozik a világismeretbe, sőt, részben a világismeretnek eredménye. Ennek folyamata nagyjából ilyen: Szétnézek és megakarom ismerni a mindenséget. Szétnézek, de nem tudom maradék nélkül megismerni azt. Reábukkanok azonban örökkévaló törvényekre és igazságokra, melyeket el kell fogadnom. És e kényszerű meghajolás egyben az Isten felfedezése is. Én nem tudok tovább menni az ismeretben, de van valaki, aki többet lát. Ez alapon, akik a természet kizárólagos hatalmát hirdetik, sőt akik a nagy Minden, vagy a nagy Semmi előtt borulnak le, azok is Istenhívők. Az istenhívés beleilleszkedés a nagy mindenségbe. Az atheizmus pedig a nagy mindenség örök törvényei és a bennünk élő ösztön ellen való „rugódozás“. Atheizmus a hegyre nézve az, ha elakarna költözni helyéről, atheizmus a fűzfára nézve, ha énekelni akarna. Az emberre nézve az az atheizmus, ha nem helyezi bele magát a nagy mindenségbe, ha nem hajlik meg önmaga végessége előtt, ha nem ismeri el kötelezőleg önmagára a fizikai és lelki világ törvényeit, ha külön mindenségnek képzelet magát. Mindezekből látszik, hogy atheisták valójában csak abnormális, meghibbant agyvelők lehetnek. (Ám éppen e meghibbanást előidézi a bűn!)

Ne támadjuk tehát az atheizmust, de teljes erőből igyekezzünk arra, hogy a mi istenképünk és a mi vallásosságunk ellen, ne lehessen hálalos kifogása a közülünk valóknak.

„Tiszta“ atheizmusról ha nem is lehet beszélni, lehet beszélni azonban az emberi gondolkodás általános, vagy legalább is általánosítható megromlásairól. Egy orvosbarátom nemrég nagy készültséggel és komolysággal vitatta azt, hogy az emberiség jövőszázadokra tekintő megmentésének, vagy a háborúk erőszakos fenntartása, vagy az abortusok törvényes megengedése, sőt elősegítése lehet az útja. Végzetes veszedelme lehet u. i. szerinte az emberiségnek mostani létszámának háromszorosára való felszaporodás, ami ilyen gátlások nélkül bekövetkezik és amit tehát ki kell parirozni, az abnormitás itt az, hogy ez a probléma így felállítva, vagyis az emberiség újab századokon, esetleg évezredekken túli fennmaradásának kérdése éppen úgy nem lehet lényegi problémája az emberiségnek, mint ahogy nem volt problémája pl. a teremtés kérdése sem. Ezek a kérdések az emberen kívül fekvő kérdések és éppen az az

atheizmus, hogy az ilyen vég ok és céli kérdések megoldásának szükségét önmagán belül keresse és lássa. Így jön arra a nevelés és lehetetlen, sajnos az emberiség belső életére nézve igen sokszor végzetes feleletek adására, hogy a teremtett (természetes) utakat — mint pl. a szerelmi élet lefolyása és következményei — el kellett barrikádni, meg kell változtatni. Az ember sem a fizikai, sem a fiziológiai, sem a lelki élet örök törvényeinek működését kára és veszte nélkül meg nem változtathatja! Ez a tudás alfája és omegája! Ennek felismerése viszont már theizmus, már vallásosság, bár hosszú, nevelő munkát kell lefolytatni a vallásoknak arra nézve, míg az Isten-hit eme természetes cseppje, harmata belevegyül és bele is illeszkedik a személyes Istent hirdető vallások életfolyóiba.

A református keresztyén hítről azért lehet állítani, hogy önmagával szemben is megmenti az embert s azon keresztül az emberiséget, mivel lényegileg nem kíván több feltételt kiin-

dulásul az embernek már értelmezett theizmusán, Isten-hitén, önmagát a végtelen apró, véges részecskéjeként való ismeretén kívül.

Az orosz kommunizmus is, ha célját elérve önmagára talált embert ad a világnak, — meg vagyunk győződve — csak kaput nyit valójában ezzel, hogy a református (tisztá evangéliumi) hit fölépülhessen az ortodoxia helyén.

De ha számíthatunk egy hatalmas missziói területre ott, sokkal inkább számíthatunk kell azokra a közöttünk élő meghasonlott lelkekre, kik kitépték ugyan magukat az emberi közösségekből (vallás stb.), de talán ez által még közelebb kerültek az emberhez méltó tisztá gondolkodás formáihoz s így az isteni lényeg megértéséhez.

Ne feledjük el, hogy a nagy Minden vagy a nagy Semmi előtt meghajló és magát részecskének ismerő — tehát egészet feltételező! — ember nagyon közel van a személyes Isten elgondolásához, megértéséhez és imádásához.

Csekme Ádám.

Vasárnapi iskolánk időszerű kérdései.

A vasárnapi iskolai munkának mindenha egy célja volt, van és kell legyen: Isten Igéjének a hirdetése. Azok, akik ebben a munkában mást gyanítanak bizonyos célzatossággal, vagy szemelől tévesztve az egyetlen célt s talán mást csináltak, vagy akarnak csinálni a közeljövőben a vasárnapi iskolai munkában, azok tévednek. Nem látják az igazi célt. Azokat szeretettel fel kell világosítanunk minden egyes esetben, illetve meg kell, hogy akadályozzuk céltól való botor eltávolításukban.

1. A vasárnapi iskolai munka igehirdetői mivoltát gazolja az ő születése, az a kezdet, a mellyel ezelőtt 150 esztendővel annak atyja: Raikes Róbert beindította ezt. Igazolja továbbá az, hogy ezt a munkát, mint neve is mutatja, vasárnap csinálták olyan országok emberei, akik protestáns egyházak Ige után szomjuhozó fiai voltak, (szemben az akkori idők hitetlenjeivel, vagy az Igét nem annyira előtérbe helyező pápistákkal) akik vasárnapra éppen a negyedik parancsolat komolyan vétele miatt dehogyan is tettek volna valami egyebet, mint hogy megszenteljék azt az Ige hirdetése által. És végül igazolja az is, hogy az Ige foglalatát, a Szentírásban adott kijelentést, a Bibliát használták legelőbb s sokáig egyetlen könyv gyanánt, sőt ezután is maig is csak mint az Igét hozzánk közvetítő segédeszközök használtatnak más könyvek, (énekes könyv, káté, stb.) Ezért megállapítjuk, hogy vasárnapi iskola Biblia nélkül nem létezik, nem még akkor sem, ha az illető lelkész, vagy vezető, kívülről tudná is azt a textust, amelynek alapján a tanítást eszközölné.

2. A vasárnapi iskola igehirdetői feladatát a gyermek korának és lelkének legmegfelelőbb módokon, a tanítás és nevelés munkáján át végzi.

A tanítás célja egy ismeretanyag átadása. Itt az ismeretanyag Isten Igéje, üzenete. Tehát a vasárnapi iskolai tanítás célja Isten üzenetét megismertetni a gyermekkel. Nagy és nehéz, felelősségteljes munka. Epen azért e tanítást Istentől adott minden eszköznek a felhasználásával végezzük módszeresen, tehát a gyermekek korának, helyzetének a legmegfelelőbb módon.

A vasárnapi iskolai nevelés kiegészítője, velejárója a tanításnak. Isten Igéjében akarattát közli. Nem szabad csak megismertetni az Igét, hanem el kell jutni oda,

hogy a gyermek megismerve Isten akaratát, hódoljon annak és teljesítse azt. Az, amit Isten akar, legyen a gyermek akaratává is s hogy ilyen irányban mozduljon el és fejlődjék, izmosodjék a gyermek további élete. Csak természetes, hogy a nevelői munkánál is fel kell használni Istennek, minden e munka számára már megadott eszközeit s közöttük különösen a példaadást, a szoktatást és a gyakorlást.

Ezen munkának az imádsággal, hittel, szeretettel és odaadó hűséggel való elvégzése után támasztja Isten majd a gyermekek életében és munkájában a szívökben írta érzett hálából fakadó jócselekedetek gyümölcseit.

Ezek a vasárnapi iskolának Clujon, Erdélyben és a világon mindenütt a mindenha időszerű kérdései. Ezekben van létjogosultsága a munkának, de ezekben van!

3. A vasárnapi iskola a fentiekben vázolt fontos munkáját eszközök nélkül egyáltalán nem, vagy primitív eszközökkel, csak úgy ahogy végezheti. Külföldi országokban élő protestáns testvéreink a vasárnapi iskolában sok, általunk nem is ismert, de a munkában kár nélkül nem nélkülözhető eszközzel dolgoznak. S mi ezek nélkül kinlódunk. Igaz, hogy Isten primitív eszközökkel vagy azok nélkül is elvégezheti csodálatosan és hatalmasan a maga munkáját, de viszont az is igaz, hogy az eszközöket használat végett adta.

Ilyen eszközök, hogy csak párat említsek, — a Biblián, Énekes könyven kívül — egy néhány jó könyv; alkalmas, télen fűthető helyiség a munka számára; egy-egy pár cipő azoknak, akik télen az ágyban kuporognak s el nem mehetnek a vasárnapi iskolába, mert nincs mivel cipőt vásárolni.

Ezekon felül kell minden csoport számára egy olyan vezető, aki minden szegénysége dacára, a vasárnapi iskolai Szövetség kellő támogatásával részt tud venni legalább három évenként egy-egy hosszabb lélekzetű vezetőképző tanfolyamon és konferencián.

És gondoskodnunk kell egy havonként előre megjelenő olyan *Vezetők Lap*-járól, mely tartalmazná a szükséges tanításokat s egyéb tudnivalókat, hogy vezérfonta!ul szolgálhasson minden vezetőnek.

Az eszközök előteremtéséhez, egyebek mellett, pénz is kell.

EGYHÁZI KRÓNIKA

Isten adott pénzt és más javakat. De nem szabad felednünk, hogy sáfárságra adta. Ez nemcsak azt jelenti, hogy a javak nem a mieink, s hogy számot kell adnunk róluk, hanem azt is, hogy a nyert javakat tökélsíteni és kamatoztatni kell. Sokmindenre gyűjtötték már a vasárnapi iskolások „hálafilléreket”, szeretet-adományokat, 40 éves az erdélyi ref. vasárnapi iskola. Negyven év hosszú idő. Egy negyven éves ember nem érzi jól magát, ha csak egy-két gyermeknek ennivalót és ruhát szerez, nem elégszik meg azzal, hogy itt-ott segít másokon s egy apró munkaeszközt, butordarabot szerez, hanem arra is igyekszik, hogy háza is legyen, hova behúzódhassék viszontagságos időben. Egy sok gyermekes családapának, bővebb termések idején eszébe kell jusson, hogy az esetleges „hét szűk” esztendőre tartalékolt gabonája legyen, hogy a szükség és a nyomorúság idején ne kelljen egy falat kenyérért meg egy ital üdítő vizért „Egyiptomnak (a Bűnnek) adnunk kezét.”

Időszerű központunk anyagi alapjainak megerősítését elkezdénünk! Erre jó alkalom kínálkozik abban, hogy a cluj-i ref. Egyházközség egy értékes telek ajándékozását helyezte kilátásba a vasárnapi iskolának azzal a kikötéssel, hogy egy év alatt, tehát 1936-ban, arra Vasárnapi iskolai Szeretetházunkat felépítsük. Különbelen elveszítjük az ajándékot.

Dobbanjon össze mindnyájunknak a szíve, ha szeretjük az Úr Jézust. Legyünk egy szív és egy akarat e ház felépítésében! Félmilliónál több ref. ember él Erdélyben. Mindenkitől csak egy leit kérünk. Elég lesz az erre a házra, kivált ha imádsággal tetézetten adjuk. De sok testvérhez nem jut el a kérés szavunk, vagy sokan még ezt sem tudják megadni, ezért akik meghallják a kérés szót és többet tehetnek és adhatnak, mint egy lei, tegyenek és adjanak *többet* jó és hálás szívvel abból a nagy tökéből, amit az Isten adott: kis kamatot.

S ha netalán volna valaki, aki aggodalmasan, vagy épen gúnyosan áll, e már a tervek és álmok világából kilépett, komoly ügygel szemben, meggyőződésünk, hogy azok ellen vét, akikről Jézus azt mondotta: „Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket.” Az ellen vét, Aki azt is mondotta: „... amennyiben megcselekedtetétek egyvel ez én legkisebb atyámiai közül, én velem cselekedtetétek meg”. (Mt. 25 : 40).

Uram segély és adj szeretetet!

Mózes András.

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

Szénior találkozó.

Ifjúsági konferenciánk ezen a tavaszon Targu-Mureşen a kollégiumban lesz április 15—18-a között. A konferenciával kapcsolatban a konferencián résztvevő és környéken lakó széniorok részére két megbeszélést tartunk 16-án csütörtökön. Dél előtt fél 10 től a megbeszélés címe: *A lelkipásztori élet legfontosabb kérdései*, a délutáni megbeszélés: *A nemzeti élet fegyelme*. A két megbeszélésre a széniorokat ezennel meghívjuk.

A konkordátum elleni küzdelem fejleményei. A román orthodox papság a világiak befolyása alatt mind jobban és jobban belevetelte magát a konkordátum elleni küzdelembe: A görög kath. „Unirea” elkéserevedve regisztrálja ezt a türelmetlenségi hullámot, melynek napról-napra nagyobb kilengéseit kénytelen számon tartani. Márc. 7-i számában közli azt a szigorúan bizalmas rendeletet, melyet az összes román orthodox papok kaptak ebben az ügyben. A rendelet ilyeneket tartalmaz: Március 1-én, az orthodoxia vasárnapján minden gyülekezetben egy határozatot kell hozatni, az „Orthodox Román Testvériség” keretében, mely kézirással legyen írva és aláírva az egyesület minden tagja által, akik kötelesek minden eszközzel harcolni az ortodoxia jogaiért és a román népért, melyet a mindenféle színű katolicizmus lábbal tapod. A határozatban kérni kell a konkordátum megsemmisítését és a család Rómával kötött egyezmény megszüntetését, valamint a Gojdu alapítvány hazahozatalát a gyalázatos és alattomos Budapestről. A határozat ajdnlottan azonnal elküldendő postán a fővárosba a külügyminiszteriumba.”

Az erdélyi orthodox metropolita székhelyén úgy megy ez a harc, hogy az egyik középiskolában a tanulók között gyűjtöttek aláírást a konkordátum ellen.

Az orthodox egyháznak eme türelmetlen és agresszív fellépése miatt a görög kath. románok azon gondolkoznak, hogy bojkottálják mindazokat a román lapokat, melyek helyet adnak ilyen támadó fellépésnek: Legelőször is az „Universul”-ra gondolnak, mely sokat foglalkozik ezekkel a kérdésekkel s közismerten a legnagyobb úszító lap. Naponként 100.000—120.000 példányban jelenik meg s minden vasárnapi számban van egy melléklet az egyházi kérdésekről. Ilyenformán nagy közvéleményt jelent. Ezt a lapot vádolja az „Unirea” márc. 21-i száma azzal, hogy „célja a Románia területén élő katolicizmus megsemmisítése.” Ezért közöl szívesen olyan cikkeket, melyeknek szerzői „az olvasók lelkébe szeretet helyett gyűlöletet, meggyőzés helyett közömbösséget csepegtetnek.” Ki ezért felelős, kérde az egyesült román görög kath. hivatalos lap? „Az a türelmetlen és támadó bizánci protestáns (?) szellem, mely Nagy Romániában annyira nyeregben képzeleli magát...”

És az „Universul...” Arra gondolunk, hogy eljött az ideje annak, hogy az összes gör. kath. románok elforduljanak ettől a laptól és semmiféleképpen ne támogassák.”

Igen nagy a vallási szabadság Romániában írja az „Universul” márc. 8-i számában

egy orthodox vallásandr. Az mégsem lehetséges, hogy mindenféle szekta tanokat szabadon lehesen propagálni az országban. A hatóságok kötelessége, hogy a tévtanok terjesztését akadályozzák meg és tiltsák el. Hogyan lehetséges tovább tűrni azt, hogy pl. az állami iskolákba járó baptista tanulókat ne az orthodox pap vagy tanító osztályozza a vallásból? Hát a zsidók miért nem írnak szombatot? Ennek a túlságos nagy szabadságnak, türelmességnek meg kell szünnie.

Az orthodoxia és dialektika teologia. A helybeli román orthodox teológián vallásos tárgyú előadássorozatot rendeztek. Ennek keretében március 16-án dr. O. Bucevski teológiai tanár ismertette a dialektika teológiát, Barth Károly munkásságát. Előadásában kimutatta, hogy a protestánsok megelégtették az emberi elem szerepét a vallásban és visszatérnek a kijelentéshez. A dialektika teologia az igazi, autentikus keresztyénséget akarja helyreállítani. De az előadó véleménye szerint ezt a célt nem érheti el, mert nem ismeri el a szent hagyományokat és az egyház tekintélyét. Így egy csomó keresztyén igazságot eltorzít.

Vallásos összefüggések betiltása. A reghini szolgabírósg 224—1936 sz. rendeletével az összes református vallásos összefüggéseket további intézkedésig betiltotta és az esperest felhívta a rendelet végrehajtására, illetőleg az összes ref. papoknak ilyen irányú értesítésére.

A székelyföldi román egyházak szerepe. A román sajtó mind nagyobb és nagyobb jelentőséget tulajdonít utóbbi időben a székelyföldi román nemzeti egyházak szaporításának. Most már erőteljes hangok vannak annak a követelésére, hogy minden faluban, ahol legalább egy pár lélek visszakövetelhető, kápolnát vagy rendes templomot kell építeni. Ilyen értelemben érintette a kérdést az uszításairól ismeretes Gociman is, aki március 15-én előadást tartott Orbán Balázs egykori kedves városában. Gociman azt állítja, hogy a székelyek sohasem voltak többségben a Székelyföldön, mert ott a lakósság nagy többsége mindig román volt. Csak az utóbbi időben székelyesítették el őket tűzzel-vassal. Ezért most a legnagyobb székelyföldi román feladat, hogy miképpen lehetséges ezt a lakósságot „visszarománosítani.” Ő a következő eszközök használatát látja célravezetőnek: 1. A Székelyföldön csak román tisztviselők alkalmazhatók; a kisebbségeket szét kell ugrasztani. 2. Minden községben román állami iskola legyen. 3. Templomokat kell építeni és jól fizetett papokat alkalmazni. 4. Minél több kaszárnyát kell szervezni tiszta román elemmel. 5. Különleges törvények biztosítsák a román kereskedelem és munka védelmét.

Az orthodox papság rendkívüli közgyűlése. Az új költségvetéssel kapcsolatban az orthodox papság erőteljes mozgalmat indított érdekeinek védelmére. Annak idején mikor a

papi fizetések ügye a „Congresul National Bisericesc” ülésén szöbakerült, Lapedatu miniszter úr megígérte, hogy a papság érdekeit meg fogja védelmezni. A papi földesből és egyházi díjakból származó esetleges jövedelem tekintetében szintén az az ígéret történt, hogy azokat nem fogják beszámítani az államsegélybe. Az orthodox papság már akkor azt kérte, hogy olyan fizetést kapjon, mint a tanárok; egészen állami tisztviselők legyenek az orthodox papok és a hivatástól járó jövedelem fejében már levont összeget az állam fizesse vissza.

Az új költségvetés-tervezet azonban nem teljesítette a papság kívánságait és mikor a papi küldöttség emiatt a pénzügyminiszterhez fordult, az kijelentette, hogy az előirányzott 40 millió szaporulatot is soknak tartja. Erre az orthodox papság fővárosi állandó bizottsága rendkívüli közgyűlést hívott össze. A gyűlésen mintegy 5—600 pap vett részt a fővárosban. Éles kirohantások történtek a liberális kormány ellen. Az „Universul” felhasználta az alkalmat annak kiemelésére, hogy az ősi román egyház papjai nyomorgnak, mialatt az állam érdekei ellen dolgozó kisebbségi egyházak és szekták papjai kényelmesen és nyugodtan dolgozhatnak. Ilyenfajta vélemények a gyűlésen is szöbakerültek. Végül a rendkívüli közgyűlés március 19-én egy 15 pontból álló erélyes hangú határozatot fogadott el. A pontok közül mintegy 7 foglalkozik az anyagi követelésekkel; a többiek pedig nemzeti kérdések megoldását követelik, valószínűleg azért, hogy megcáfolják azt a pénzügyi körökben hangoztatott tételt, mely szerint a papság csak a saját anyagi ügyeivel foglalkozik.

Miután erőteljesen kéri a papságnak tett ígéret megvalósítását és a teljes állami fizetést, a 7. pontban újra a konkordátum és római egyezmény sürgős felmondását követelik, mert így „az állam érdekei jobban megvédetnek a római kath. Státus vagyonának az állam számára történő elvétele által.”

A határozat egyik legfontosabb pontja szerint amennyiben követeléseik a költségvetésben nem biztosíthatnak, az összes liberális párti papok kilépnek a pártból és az abban elfoglalt tisztviselésekről lemondanak. Az utolsó pontban a következő igen nagy jelentőségű fenyegetés található: „A kongresszus azt hiszi, eljött az ideje annak, hogy a papok megmagyarázzák a népnek, hogy az ősi román nép-egyház nem alázható meg a végletekig az orthodox román egyház ellenségei által.”

A nyíregyházi református Nőegylet elhatározta, hogy azt az összeget, amelyet egy bál rendezési költségei kitesznek, a nyomor enyhítésére használja fel. Szokásos teaestje helyett február 6-án „láthatatlan bált” rendezett, amelyre sokan váltották meg belépőjegyüket, de amelyen senki sem jelent meg.

KERESZTYÉN KRITIKA

Az egyházi bálók – református szemmel

Egyének között és mozgalmakban újra és újra vita tárgyát képezi az egyházi bálók és mulatságok kérdése. Ha az óriássarkánynak egyik fejét levágjuk, nyomban hét új nő helyette. Mi az oka, hogy ezzel a kérdéssel nem tudunk egyszersmindenkorra gyökeresen leszámolni? A felelet nagyon egyszerű: nem akarjuk a kérdést református módra elintézni. Mit jelent egy kérdést református módra elintézni? Egyszerűen annyit, hogy a kérdéssel a Szentírásban foglalt isteni parancs alapján nézünk szembe. Református egyház vagyunk. Ez azt jelenti, hogy az egyházi életet szüntelenül reformáljuk, visszaalakítjuk arra az igazi képre, amit Isten az ő Igéjében ad az egyházzal, tehát nem emberi elvek, érdekek, hasznok, hanem Isten akarata alapján rendezzük be az egyházi életet. Kálvin Jánostól örökségképpen azt a figyelmeztetést kaptuk, hogy a keresztyén egyházban csak azt szabad tenni, amit Isten Igéje kifejezetten parancsol. Mindaz, ami az egyházban ezzel az elvvel szemben áll, mint az egyház bűne könyvelendő el. Mit mutat Isten parancsa a keresztyén egyház számára, mint megvalósítandó feladatot? A keresztyén egyháznak három feladata van: prófétai feladata az Ige tiszta hirdetése és a szákrámentumok Isten parancsa szerinti kiszolgáltatása, főpapi feladata a szeretetmunkák végzése, királyi feladata az egyházfegyelmezés gyakorlása, harc a bűn ellen és a világiás lelkület és magatartás megítélése. Kérdem, melyik körbe tartozik e három közül az egyházi multság? Közgondolkodásunk a szeretetmunkákkal kapcsolja össze a legszívesebben, mert „jótékony célből” szoktunk egyházi bálók rendezni. Ennek a gondolkodásnak a tévedése azonnal megdől, ha a református kitéből felidézünk azokat a kérdéseket, amelyek Krisztus főpapi munkájáról és az egyház főpapi szolgálatáról szólnak. Krisztus mint főpap a Golgothán feláldozta magát a mi bűneinkért és erre való válaszul nekünk magunkat élő hálaáldozatul kell adnunk az embertársainkért. Az egyház főpapi szolgálata nem más, mint a tagok életének oda áldozása a többi emberért. Az egyházi bálban legjobb esetben is csak egy csereüzlet történik. Az egyház bált és mulatságot ad, az egyháztagok pedig ezért fizetnek. Itt nem történik semmi áldozat, legelső sorban nem magunk áldozata, megtagadása, mert hisz ellenkezőleg az egyháztól alkalmat veszünk arra, hogy magunknak mulatságot, gyönyörűséget szerezzünk. Sőt nemhogy nem végzünk áldozatot, de az egyházi életből a jótékony célul multság által kiűzzük az egyre jobban ébredő áldozó szellemet, az ilyen bálozó jótékonykodás által eltereljük az emberek figyelmét az egy szükséges dologról, a hitből fakadó áldozatról. Sokan azt mondják, addig kell csak ezt a pénzszerezési módot alkalmazni, amíg az áldozat lelke fel nem ébred, az egyház-bál szükséges rossz mindaddig, amíg fel nem ébred a jobb belátás és gondolkodás. Igen, de éppen az egyház-bál által akadályozzuk meg ennek a keresztyén gondolkodásnak a megszületését.

Eddig talán mindenki egyet is ért velem, jól van, az egyház, mint olyan, ne rendezzen táncmulatságot, de hát ott vannak az egyházi alakulatok: nőszövetség, IKE, leányszövetség, férfiszövetség, ezek nyugodtan rendezhetnek, mert ezek az egyháznak világi szervei. Vizsgáljuk meg most a kérdéssnek ezt az oldalát. Akik így gondolkodnak, azok azt hiszik még mindig, hogy a református vallás templomi vallás és nincsen semmi köze a templomnak kívüli élethez. Elfejtik, hogy ezek a pénzemlített alakulatok az egyházhoz tartoznak, éppen olyan szervek az egyháznak mint a templomi istentisztelet, az iskola, az árvaház stb. Az igaz, hogy ezek a munkák az egyházi élet központját képező templomi istentisztelet és a világ között helyezkednek el, de létjogukat a templomban folyó igehirdetéssel való kapcsolatukban nyerik meg. Miért volt ezekre a munkákra szükség? Két célból, egyfelől a templomtól elszakított, vagy a templomhoz

még hozzá nem szokott híveket ezeken a szabad alkalmakon keresztül akarjuk ismét visszavinni az istentisztelet közösségbe, másfelől ezekben az alkalmakban adjuk meg az alkalmat arra, hogy a templomi gyülekezet megtanulja, miképpen tud szeretettel a többi tagok között szolgálni. Egyfelől tehát szolgálunk ezekben az alakulatokban, hogy a hívek figyelmét rá irányítsuk a templomra, másfelől arra törekszünk, hogy a templomban hallottak gyakorlati megvalósítására segítsük őket. Szóval itt sincs létjoga az egyházbálnak. Ezek az intézmények maga az egyház, amint a kultusz és a világ között szolgál az igehirdetés, imádság és szeretetmunka által.

Végül szokás egy pedagógiai szempontra hivatkozni, ami így hangzik: jobb ha az ifjuság számára az egyház rendezi a táncmulatságot, mert így a felügyelet jobban biztosítható. Ezt főleg falun szokták így kifejezni. Az ifjuság felett feltétlenül felügyeletet kell gyakorolni az egyháznak, óvnia kell az ifjuságot minden szertelenkedéstől, duhajkodástól és kilengéstől, de ez nem azt jelenti, hogy magának az egyháznak kell ezekre az alkalmat megadnia. Az ifjuság tánca elkerülhetetlen, azt ő az egyház nélkül is megrendezi. Az egyház feladata oda hatni, hogy az ifjuság által rendezett multságokon rendben folyjék le az ifjak találkozója, de nekünk a tánc előtt és után van az igazi nevelői feladatunk. Meg kell tanítanunk az ifjuságot arra, hogy miképpen viselkedjék a társas életben, finomságra, önfegyelmre és tisztaságra kell az ifjakat tanítanunk, de ezt a bál előtt és után kell végeznünk.

Nem érintetem azt a kérdést, hogy szabad-e a keresztyén embernek táncolni? Ez külön cikk tárgya lehet. Egy azonban bizonyos, hogy a református gondolkodás alapján sem az egyház, sem az egyházi alakulatok által rendezett bálók létjogát igazolni nem lehet és az egyház pedagógiai munkája sem nyilvánulhat multság rendezésben, hanem csak annak befolyásolásában.

L. D.

A bucaresti ref. egyházközség — melynek hivatalos helyisége II. Str. Stirbey Vodă 9. sz. alatt van — Koós Ferenc körének 1929. óta fennálló „Iskolapártoló” akciójára hívjuk fel olvasóink szives érdeklődő figyelmét.

A mozgalom céljával tüzte ki: az egyetlen bucaresti magyar iskola társadalmi úton való segítését és támogatást „különös” tekintettel az iskola azon szükségleteire, melyek rendes költségvetésének keretei között nem bizonyulnak kielégíthetőnek. Ilyenek például: a szegény tanulók segítése (tandij, ruházat, könyvek, ételmezés, beteges tanulók részére erősítő orvosságok, arra érdemesek jutalmazása és tovább tanulásában való segítése s ha a mozgalom kellőképpen megerősödhetik, arra rászoruló szegénytanulók nyaraltatása). Az iskolának szükséges, de a költségvetés megszorított keretein belül meg nem valósítható felszerelése (természettudományi, fizikai, kémiai szertár, modern tornaterem, könyvtár). Tanulmányi kirándulások lehetővé tétele. Az iskola szükség szerinti továbbfejlesztése.

Céljuk megvalósításához munkatársakat keresnek. Ez az iskola a bucaresti magyarságé. Ettől az iskolától függ gyermekeik jövője és sorsa. Ezért minél inkább minden erőnkkel és lelkesedésünkkel azon kell lennünk, hogy ezt az iskolát minél nagyobbá, minél korszerűbbé tessék. Nem kell ecsetelnünk a bucaresti magyar szegények sorsát. Nagyon sok gyermek nem járhat iskolába, mert nincs villamosra pénze, nincs ruhája, nincs cipője. Sokan napokig nem esznek meleg ételt másnak nem telik tandijra, könyvre. Ezeket a gyermekeket is be kell vinni az iskolába. A gyengék és betegesek részére lehetővé kell tenni, hogy a nyári vakáció folyamán jót erdélyi levegőn erősödhessenek. Ehez keressünk munkatársakat, barátokat és kérjük olvasóink jóakaratu támogatását.

Irodalom és Művészet

Ivar Saeter: Egész ember. Skrefsrud Olsen Lars.

Fordította: Szigethy Béla. 1935. 157 o.

Skrefsrud Olsen Lars, ez a különös nevű ember, norvég származású indiai misszionárius volt. Előttünk éppen olyan ismeretlen, mint az egész skandináviai kereszténység, ami őt adta a világnak. A könyv első ajándéka az, hogy bevilágít az északi lutheránus kereszténység előttünk teljesen ismeretlen világába. Norvégia után India egyik kis tartományába, Santalistanba vezet a könyv bennünket, olyan missziói mezőre, ahol éppen Olsen és társa Börsen voltak az úttörők. Megszoktuk, hogy a misszionáriusokat félisteneknek vagy legalább is angyaloknak rajzolják előttünk. Ettől a kísértéstől a könyv írója meg tudott szabadulni és ezért sikerült neki teljes érdeklődést támasztani Olsen munkája iránt. Olsen élete óriási íveléssel halad. Mint suhanc egy ostoba csíny miatt börtönbe kerül, itt megtér és erőteljes munkával misszionáriussá képezi magát. A kovács legényből, akit szülei szegénységük miatt nem tudnak taníttatni, magán szorgalomból az akkori (mult század utolsó kétharmada) Norvégia egyik legműveltebb tudósa és lelkipásztorja lesz. Világosan látjuk a kegyelmes Isten bűntől szabadító munkáját, amint párosul egy ember öntudatos törekvéseivel.

A fordításról a legjobbakat mondhatjuk. Itt-ott helyénvaló lett volna a szöveget magyarázatokkal kísélni, mert mi még kevesebbet tudunk úgy a norvég, mint az indiai életéről, mint az első német olvasók, akiknek számára készült német fordításból ültette át Szigethy a könyvet magyar nyelvre. A fordítás nyeresége a magyar külmisziói irodalomnak és a gyülekezeti munkában kiválóan alkalmas segédkönyv lehet. L. D.

'Előfizetési felhívás.

Balázs Ferenc, a cluji, oxfordi és berkeleyi teológiai elvégzése után bejárta a kerek világot. Miután Berkeleynben elnyerte a hittudományok mestere címet, Japánban, Kinán, Indián, Palesztinán, Törökországon át hazajött lángoló hivatástudattal Erdélybe. Már angol nyelven jelentek meg a könyvei, már rádiók nyilvánosságához jutott Amerikában, Japánban, Indiában, de őt az erdélyi magyar falu hívta, várta, követelte vissza magának.

Balázs Ferenc megadta magát a sorsnak. Ha őt szemelte ki arra a végzetes feladatra, hogy amit annyi időn át elmulasztottak és elhízáztak, úttörőként kevesekkel együtt próbálja megfordítani: vállalta teljes emberséggel, akaraterőjének, testének, lelkének, egészségének végső megfeszítésével. Csak természetes, hogy halálából őt is utolérte az a kegyetlen fantom, amit röviden úgy szoktunk nevezni: „erdélyi sors”. Balázs Ferenc vakációt kapott az élettől, hosszú és súlyos betegség alakjában, hogy megírhasa, mit látott, mit tett, mit tudott elvégezni a küldetésből, amely ezen a kietlen földön, ezen a csodálatos földön rája bízott. Balázs Ferenc testileg elesett a harcban, de lelkén nem gázolt keresztül a győzedelmes harci szekér.

Itt van az új könyve: *A rög alatt*. Esztendőök küzdelme, öröme, gyötrelme, felemelkedései és letörései egy erdélyi kis falu vívódásaiban. Több ez a könyv minden regényes életrajznál, útleírásnál, izgalmas detektív-regénynél, emlékiratnál. Erdély féltérdrre csuklott jó katonája vall benne a jelenlevőknek és eljövendőknek Bevallja, mennyit szenvedett ő, hogy utat mutasson, nekünk: hogyan lehetne kevesebb szenvedés árán több bet elérni azon a fronton, amelyen a magunk megtartásának oly egyenlőtlen viadala zúg.

Most csak könyvujdonosság, de valamikor — és nem is messze jövőben — breviárium lesz még a Balázs Ferenc könyve. Breviárium mindazok kezében, akik a

végzetes sorsközösségben utat keresnek maguk és sors társaik számára. A távoli kórágyon sorvasztó lázakkal tusázó Balázs Ferenc helyett a szívéhez nőtt barátai, az Erdélyi Fiatalok és a turdai Vidékfejlesztő Szövetkezet vállalkoznak könyve kiadásának megszervezésére. Ezzel a könyvvel nem akar keresni sem a szerző, sem a kiadó Vidékfejlesztő Szövetkezet, amely éppen az ő kezdeményezésére alakult. Csak elakarják juttatni mindenkihez, akiben még élő lelkiismeret pisllákol: hadd lássák és olvassák mi az egyetlen út a magunk megtartásához.

Dr. Jancsó Béla az Erdélyi Fiatalok nevében, Kacsó Sándor, Szentimrei Jenő, Dr. Szent-Iványi Sándor, Tamási Aron.

A könyv terjedelme gondos kiállításban, famentes papíron, kb. 300 oldal. Előfizetési ára 80 lej. Könyv-árusi forgalomba 120 lejért kerül. Az előfizető az utánvételezett példány átvételére kötelezettséget vállal. Az összeg előzetes befizetése esetén a könyvet portómentesen küldjük. Az előfizetési ívek és összegek legkésőbb f. évi ápr. 1-ig az AVE (Aranyosszéki Vidékfejlesztő Szövetkezet) címre küldendők.

Magyar Út.

Tavaly jelent meg ez a zöldbetűs címrátú folyóirat s benne annak a magyarországi fiatal férfinenzedéknak a lapját ismertük meg, amelyek az S. D. G. református diákmozgalmában nőtt fel. A felekezeti alap ma a magyar élet *minden* kérdése iránti felelősségértében nyilatkozik e lapban. Ime mutató legutóbbi két számuk tartalmából:

Március 1-i szám: „A kereszt a szegedi egyetem tantermeiben.” „Magyarok Romániában. Németh L. tanulmányáról.” „Emlékezés Ady Endrére.” „Hogyan él a magyar nép?” Helyzetismertető sorozat VIII. cikke: „Az ipari munkás.”

Március 15-iki szám: Vezércikk a „Dunavölgyi kérdés”-ről. Dr. Tavasz Sándor tanulmánya: „Faj-nemzetkultúra” címen. „Március mérlegén a magyar ifjúság” a magyarországi 30 évesek és a 20 évesek helyzetképe.

Minden számban kis rövid cikkek számolnak be külpolitikai, belpolitikai, színházi, zenei, irodalmi kérdésekről. A lap romániai kiadója: Dr. Kövér János, București II. Str. Sfântu Voivozi 50. Előfizetési ára egy évre 150 lei. A bucarești-i kiadóhivatal az előfizetők számára információs irodát is nyitott.

A mohamedánok által lemészárolt asszír kereszténység egyetlen életben maradt evangélikus papja, Mar-Johannes Tamás Budapesten előadást tartott híveinek rémregénybe illő sorsáról, a farsori evangélikus gimnázium dísztermében. A Magyar Evangélikus Misszióegyesület nevében Danhauser László vallástanár köszöntötte az előadót, aki német nyelven, erősen exotikus kiejtéssel megtartott előadásában mindenekelőtt hazájáról beszélt, amely az első emberpárnak is ősi lakóföldje volt. Azután Asszírta bibliai szerepére mutatott rá

Vettett képek hosszú sorával mutatta be Mar-Johannes lelkész a régi Asszírta nagyszerű kulturájának adatait és maradványait. Az asszír mult ismertése után áttért az előadó Asszírta jelenének szomorú történetére. Egymást érték a háborzongató, szörnyűbbnél-szörnyűbb diszpozitív képek az arabok minden emberi képzeletet felülmúló kegyetlenkedéséről.

Mély megindultsággal hallgatta a közönség a tragikusorsú nép sok megpróbáltatáson átment pásztort, aki még arámi nyelven elmondotta a Miatyánkot, elénekelt egy ősi dallamú temetési éneket és annak hangoztatásával végezte, hogy meggyőződése szerint Isten meg fogja menteni a kiírtoit kereszténység néhány megmaradt tagját.

H I R E I N K

ÜRESEDÉSBEN LEVŐ ÁLLÁSOK.

1. Bányamérnök. Cím a kiadóhivatalunkban.
2. Vegyész mérnök, aki szappangyártásban és növényi olajok raffiniálásához ért. Ardealul szappan- és olajgyár, Carei-Mare.
3. Clujon: 3 szabó, 2 fodrász, 1 autófényező, 3 kerekas, 2 női fodrász, 2 vendéglői szakács és 1 pék.
4. Craiován 1 tükörcsiszoló.
5. Turdán 1 cipész, 1 kéményseprő.
6. Focsaniba 1 molnár, vizimalomhoz.
7. Călimanestibe 6 kőfaragó.
8. Târgu-Mureşen 1 faesztergályos.
9. Sigheten 2 lakatos.
10. Sibiuiba 4 kazánkezelő, 1 hegesztő és egy kerekas.

A 3—10 alatt felsorolt állásokra írásban kell jelentkezni a következő címen: **Oficiul public de plasare (Állami munkaközvetítő hivatal) Cluj, Piaţa Guza-Vodă 12.**

Németországban (Lipcseben) 600 márka (kb. 3000 Leu) pénzbüntetésre ítélték egy embert, mert elégetett egy keresztet s ezzel „meggyalázta az egyház jelvényét.”

Bucureştiben az ottani református Férfiszövetség „Takarékosság” név alatt az egyház és az egyházi egyesületek tagjai részére takarékosági intézményt létesített.

Lukács evangéliuma most jelent meg az anganvai nyelven. Ezzel elérte a bibliafordítások száma a 700-at. Itten említjük meg, hogy a Bibliatársaság terjesztésében közel 11 millió fogyott el az 1934 évben a Bibliából. A mai Németország szellemi és lelki berendezettsége egyáltalán nem kedvez a biblia terjesztőknek és mégis 1934-ben 153.000 példány fogyott el a bibliából, tehát 20.000 példánnyal több mint 1933-ban. Európában 1 millió 609.000 biblia fogyott el 1934 évben, Ázsiában 7.046.000, tehát háromszázezerrel több, mint 1933 évben. Különösen Kínában észlelhető a szomjúság az irás iránt, ahol egyedüli a Brit és Külföldi Bibliatársaság 4.296.000 bibliát adott el 1934-ben, de ha hozzávesszük ehhez az Amerikai Bibliatársaság és a Skót Nemzeti Bibliatársaság forgalmát, úgy megtudjuk, hogy Kínában 9.708.818 biblia talált gazdára 1934-ben. Egyedül a Brit és Külföldi Bibliatársaságnak 10.000-nél több fiókja és ügynöksége van a világ minden részében.

A Brit és Külföldi Bibliatársulat fennállása vagyis 130 év alatt 464.374.879 bibliát, újtestamentumot vagy bibliarészt adott el. És csak az 1934 évben 1 millió 400.000 Pengőt fizetett reá az eladott bibliákra, amely összeget adományokból fedeztet.

A Vasárnapi Iskolai Világszövetség ez 'évben Oslóban tartja nagygyűlését július 6—12 napjain. Az amerikai vasárnapi iskolások már két hajót béreltek az Osloba való utazáshoz.

A dunamelléki református egyházkerület minden iskolájában kötelezővé tették a mindennapos reggeli bibliaolvasást.

Spanyolország fővárosában, Madridban forradalmi zavargások folytán nem kevesebb mint 7 templomot gyújtottak fel. A felgyújtott templomok között van Madrid három nagy temploma, amelyek közül az egyik még a 18-ik században épült. A felgyújtott templomokban felbecsülhetetlen értékű műkincsek pusztultak el.

A budapesti skót misszió termében érdekes előadást tartott Ravasz László püspök titkára, dr. Nagy Sándor református lelkész. Harc az őtestamentum ellen címmel. A német nemzeti szocializmus programjáról szólt, amely a német fajtisztaságnak megóvására való hivatkozással minden idegen szellemi és erkölcsi fel-

fogás háttérbe szorítására törekszik. A német nemzeti szocializmus azt hirdeti, hogy a zsidóság ezen a téren igen veszedelmes tényező s mivel az őtestamentum, a mai keresztyénség sok tekintetben a zsidóságban gyökerezik, meg kell tehát tőle tisztítani a keresztyénséget és össze kell kötni az ösgermanság hitével és fel-fogásával. Ennek a mozgalomnak erős szervezete a „Bund für Deutsche Kirche.”

Az előadó részletesen ismertette azokat a kifogásokat, amelyeket a nemzeti szocialisták az őtestamentum ellen emelnek s azokat a módokat, ahogyan pel-lengére állítják az őtestamentum kimagasló személyiségeit. Ezzel kapcsolatban hangsúlyozta az előadó, hogy az őtestamentum emberei Isten után szomjazó emberek, akik által a lélek örök időkre és minden ember számára kötelező isteni törvényei érkeznek el e világra a zsidó nép történetében. Ezért az őtestamentum nem szakítható el az újtestamentumtól.

Az Országos Bethlen Gábor Szövetség a kaposvári színházban előkelő színvonalu ünnepséget rendezett. A megnyitó beszédet Tasnády-Nagy András kultuszállamtitkár mondotta, amelyben Bethlen Gábor egyházpolitikájával foglalkozott. Többek között kiemelte, hogy a hitviták, vallásháborúk korában, amikor a felekezetek közötti harc, elfogultság és gyűlöletesség úgyszólván Európaszerte valósággal orgiákat üt, Bethlen Gábor örök időkre példát adott, miként kell egy többségi felekezetnek a kisebbségi felekezetekkel szemben viselkednie. Elítélte az éles hitvitákat, ellenben fontosnak tartotta a keresztyén élet gyakorlati megvalósítását.

— Mi protestánsok — mondotta Tasnády-Nagy András — azzal akarunk Bethlen Gáborhoz méltók lenni, hogy azt, amit tőle és őseinktől örököltünk, tovább fejlesztjük és minden tehetségünkkel nemzetünk szolgálalába állítjuk. Mi őszinte jóakarattal munkáljuk a felekezeti békességet, az egyetemes keresztyén szellemet és hitéért senkit még csak gondolatban sem bánunk meg.

Az államtitkár megnyitója után hangversenykövetkezett, majd Ravasz László dunamelléki református püspök a történelem műhelytitkairól tartott ünnepi beszédet. Előadásában kimutatta, hogy a történelem műhelytitka: Krisztus és az ő megváltó szolgálata.

Szerkesztői üzenetek.

Olvasóinknak kívánunk áldott és idvességes husvétii ünnepeket.

Dr. K. J. Bucureşti. Lapunk mai számában ismertetem a *Magyar Út*-at. Kérem az egyes számok ismerettségét. Így megvan a lehetősége annak, hogy a kiadó-szerkesztő azt emeli ki, amit épen legszükségesebbnek tart. Viszonzásul kérjük a Kiáltó Szó rövid ismertetését.

K. D. Üti a mértéket. Üsse sokszor s csapjon be írásod lángja gyakran a szerkesztőségünkbe. Remélem, hogy csak felnő, megizmosodik az a gárda, amelyik nemcsak beszélni, de írni is és tenni is tud. Szótlán, szívből jövő áldásodat köszönöm, szálljon vissza Reátok, kedves Mindnyájatokra.

Sz. G. Cikke nem üti a mértéket. Gondosabban kell írni, főképpen pedig pontos adatgyűjtés után lehet és szabad csak egy egész vidéket megítélni. Nem vonom kétségbe, hogy intenciója helyes úton jár, de egy nyilvánosság elé vitt írásműben adatok alapján való érvelésre van szükség.

L. L. Válaszodat átadtam L. D. barátomnak. A következő számban jöhet már csak, mert cikked vételek a kézirat anyag már a nyomdában volt. Nagyon szívesen venném, ha időnként, lapunk terjedelméhez mért, közérdekű írásaiddal felkeresnél.

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.

C. GRAFICA KÖNYVNYOMDA, CLUJ, CALEA MARECHAL FOCH 38.

(Folytatás a boríték 4-ik oldaláról.)

szerint a második, ugyancsak 40 kötetből álló könyvtár gazdasági, a harmadik pedig egyházi könyveket fog tartalmazni.

A csend templomai. (Temples of silence.) Így nevezik azokat a templomokat, amelyeket siket-némák számára építettek Amerikában. A Protestans Episcopalis Egyház a Literary Digest egyik cikke szerint három ilyen templomot tart fenn. Egyet Phiadelphiaban, egyet New-Yorkban és egyet Chicagóban. Ezekben a templomokban siket-némák jönnek össze istentiszteletre, siket-néma a pap is, azokból áll az énekkar is. Minden néma jelbeszéddel megy, még az énekkar éneklése is. A kar lendítésével és mozdulataival fejezik ki az ének dallamát. Azokban a gyülekezetekben, amelyek ezen templomok körül kialakultak, élénk egyházi tevékenység folyik. A philadelphiai gyülekezetben van pl. műkedvelő club, basketball csapat, taitanak imaestéket, vitaközö, megbeszélő összejöveteleket és vacsorákat. A new-yorki-ban, amelynek jelenleg 340 úrvacsorázó tagja van, nyomdája is van. A new-yorki templom oltára felett egy nagy festmény van, mely azt ábrázolja, hogy miképen gyógyította meg az Úr a siketeket.

Nagy veszedelem fenyegeti a francia református egyház egyik ősi theologiai akadémiáját, a montpellier-i fakultást. Az 1936. évi költségvetésben mintegy 50 millió frank hiány mutatkozik. Attól kell tartani, mint azt a fakultás párti barátainak február 28-án tartott ülésén megjegyezték, hogy ez az ősi forrása a francia theologiai tudománynak, amely még a reformáció idejében indult meg és amely annyit lelkipásztort táplált a küzdő hugenotta egyház számára és annyit külföldi stipendista diáknak adott alkalmat arra, hogy egy testvér egyház lelkét megismerje, csakhamar kénytelen lesz működését megszüntetni, hacsak nem sikerül a jövő évi költségvetést egészen új alapokra feltetni.

100 éves a kaiserswerthi diakonissza intézet. Mult december 14-én ünnepelte a kaiserswerthi diakonissza intézet 100 éves fennállását. Flidner Tivadar kis kezdeményezését Isten csodálatosan megáldotta. Az ünneplő intézettel a 100-ik évben kereken 40 000 diakonissza örvendezett. Ebből 66 anyaház 27.400 testvére a kaiserswerthi szövetséghez tartozó, míg a többi más anyaházak diakonisszái. A németországi munkáik mellett külföldön is jelentős úttörő munkát végeznek. A Rómában munkálkodó német evangélikus diakonisszák szintén azokban a napokban ünnepelték római munkálkodásuk 15 éves évfordulóját. Miután Neurath báró mostani külügyminiszter 1924-ben az olasz kormánytól biztositotta, hogy házukban szabadon munkálkodhatnak, házukban evangélikus szanatóriumot s ker. szállodát rendeztek be. Szép műtőtermük van. Aggmenházat; állás nélküli leányok s asszonyok részére otthont is tartanak fenn. Gyülekezeti munkájuk is jelentős. A kaiserswerthi szövetség 9000 német diakonisszája szolgál külföldön úttörő munkában.

Ausztriában a mult évben 8629 lélek tért át a protestáns egyházba törvényesen. Sok áttérő iratát a hatóság nem intézte el. Az áttérők nagyrésze a római kath. egyházból tért át. 93 zsidó s 56 más felekezetű van az áttértek között. Ez idő alatt 1449 lélek tért ki a protestáns egyházból. Ma az ausztriai protestánsok száma 316.683.

Az újpesti és hódmezővásárhelyi református templomokban husvét első napján reggeli 5 órai kezdettel istentisztelet tartottak úrvacsoraszózzal összekapcsolva.

A Soli Deo Gloria református diákszövetség háromnapos nagy konferenciája Virágvasárnapján kezdődött, amelyen kb. 1500 fő- és középiskolás református fiú és leány jelent meg.

Egyik bászeli református templomban nagy-pénteken a lelkipásztor a rendes imádság végén külön

könyörgött az abessziniai népért. Könyörgése így szólott: „E napokon, amíg lélekben Jézus Krisztust, a mi megváltónkat a halála útján kísérjük, a látszat szerint a szegény abessziniai népet is a halál útjára űzik. Egyetlen emberi hatalom sem emel nyíltan és félelem nélkül szót az ellen, hogy békés lakóhelyeiket irtalmatlanul feldulják, asszonyaikat s gyermekeiket könyörtelenül elűzzék, megcsonkítsák s megölik, régi örökölt hazájukat s évszázados függetlenségüket s szabadságukat elrabolják. Oh Isten tekint Te ide. Ha Te nem segítesz e nép segítség nélkül marad. A Te igazságod s irtalmad hadd törjön elő. Irgalmas megváltónk Te vedd védelmedbe a szegény abesszin népet. Te ezekért is bocskért is váltságdíjjal adtad magadat. mint értünk. Add, hogy mikor most emberi igazságtalanság és erőszak akadálytalanul pusztít felettük, benned ne kételkedjenek.“ — E lelkipásztor lapban felhívást is bocskított a keresztyén néphez, hogy imádkozzanak e szegény népért, melyet még nagy-pénteken s husvétkor is a „keresztyén“ ország katonái bombákkal s mérges gázzal pusztítottak. „Az önző világhatalmakkal szemben nincsen hatalmuk — írja —, de Istennél a testvéri lélek imája hatalom“.

A budapesti 130.000 református lélek presbiterei folyó évi április 3–4-én tartották meg rendes évi nagy konferenciájukat Budapesten, amelyen a legégetőbb egyházi feladatokat tárgyalták le.

Magyarországon ez év őszétől kezdve minden elemi iskolában az első osztályban a tanterv döntő jelentőségű reformot vezet be. Szeptembertől megszűnik az írástanítás régi elavult cikornyás módja, amely a gyermekeket rákényszerítette, hogy vállukat, szemüket, kezüket kicsavarva, hegyes tollal, szemre talán tetszetős kalligrafikus belük utánmozgatásával bibelődjenek. Ezentul egyenes testtartással fognak ülni a gyerekek írás közben az iskolapadban s gömbvégű tollal fognak írni egyszerű, természetes, folyamatos írást, amit valóban használhatnak is az életben.

1000 (ezer) leít fizetünk annak, aki a következő mű teljes és ép példányát beküldi szerkesztőségünkhöz: *Enchiridion mathematicum Schenchzerianum, cum praef. Sam. Köleseri. Claudiopolis, 1723.*

Sir Charles Marston nemrégiben tette közé 1924 és 1934 között az ótestamentum színhelyein folytatott ásatásainak eredményét. A többek között kijelenti, hogy: „a Sinai félsziget semita lakossága már jóval Mózes előtt ismerte az alfabetikus írást, sőt — amint mondja — bizonyítani lehet, hogy az írást már az özvívz előtt ismerték. Hogyan híhető akkor, hogy az 1300 esztendőn keresztül állandóan szájhagyományként mesélték egymásnak az emberek a pátriárkák őstörténetét? Világos, hogy Ábrahám életének története már az események idejében írott formát nyert. Ami a politeizmust illeti, dr. Langdon megjegyzi, hogy: „a sumir és semita vallásokban a monoteizmus megelőzte a politeizmust. A monoteizmus volt a primitív vallás.“

Szerkesztői üzenetek.

Olvasóinknak sajnálattal hozzuk tudomására, hogy Biró Sándor „Történelmünk husvétii üzenete“ c. mélyértelmű cikkének folytatását, külső kényszerítő ok folytán, nem közölhetjük.

T. Á. Kina. Bultmann könyvecskéjét nem ismertetésre, hanem saját kérésére küldöttem meg. A jelzett statisztikát ismerjük, de miután forrásai ismeretlenek, nem közölhetjük.

M. F. Cikke, stilus tekintetében, nem üti meg a mértéket. Nem közölhető.

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.

C. GRAFICA KÖNYVNYOMDA, CLUJ, CALEA MARECHAL FOCH 38